

Srovnání RPSN (roční procentuální sazby nákladů) u aktivních operací v českých finančních institucích

Vendula Studená

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Vendula STUDENÁ

Osobní číslo: M081710

Studijní program: B 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Management a ekonomika

Téma práce: Srovnání RPSN (roční procentuální sazba nákladů)
u aktivních operací v českých finančních institucích

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Proveďte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se zvoleného tématu.

II. Praktická část

- Analyzujte vývoj a strukturu zadluženosti v České republice.
- Na základě analýzy doporučte klientům kritéria, která jsou vhodná pro výběr úvěrového produktu, popřípadě úvěrové organizace.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- [1] DVORÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [2] KRÁL', M. Bankovníctví I. 6. vyd. Zlín: UTB, 2008. 220 s. ISBN 978-80-7318-776-7.
- [3] POLOUČEK, S. a kol. Bankovníctví 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.
- [4] PŮLPÁNOVÁ, S. Komerční bankovníctví v České republice 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [5] ŠENKYŘÍKOVÁ, B. a kol. Bankovníctví I. 4. aktualiz. vyd. Praha: EUPRESS, 2005. 220 s. ISBN 80-86754-53-7.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Blanka Kameníková**
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: **6. dubna 2010**
Termín odevzdání bakalářské práce: **21. května 2010**

Ve Zlíně dne 6. dubna 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

L.S.

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

9.4.2016

Plušenka Kudela

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Nemí-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užíti či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmem školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Abstrakt

Hlavním cílem této bakalářské práce je srovnání spotřebitelských úvěrů bankovních i nebankovních institucí, které může spotřebitelům napomoci k optimálnímu sestavení finančních cílů a jejich propojení s cíli reálnými. Teoretická část se věnuje popisu bankovních a nebankovních institucí, funkcí Centrální banky a vysvětlení problematiky roční procentuální sazby nákladů. Praktická část se zabývá základními úrokovými sazbami ve státě, které ovlivňují výši roční procentuální sazby nákladů a analýzou současné nabídky spotřebitelských úvěrů u českých finančních institucí.

Klíčová slova: aktivní operace bank, banky, RPSN – roční procentuální sazba nákladů, splátkové společnosti, spotřebitelské úvěry, úroková sazba.

Abstract

The main objective of this bachelor thesis is a comparison of consumer bank loans and non-banking institutions, which consumers can help to optimize the compilation of financial goals and their links with the real objectives. The theoretical part drala with the description of the bank and non-banking institutions, the Central Bank functions and explanations issue an annual percentage rate of charge. Practical part deals with the basic interest rates in the country, affecting of the annual percentage rate of charge and analysis current offer consumer loans in the Czech financial institutions.

Keywords: aktive banking business, banks, annual percentage rate of costs, banks, consumer lending.

Tímto bych chtěla poděkovat především Ing. Blance Kameníkové za odborné vedení mé práce, cenné připomínky, názory, vstřícnost, a hlavně ochotu a čas, který mi věnovala při přípravě této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

I.	TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1	BANKY A BANKOVNÍ SYSTÉM.....	12
1.1	Základní funkce bank.....	12
1.2	Majetková a kapitálová struktura.....	13
1.2.1	Aktiva.....	13
1.2.2	Pasiva.....	14
1.2.2.1	Cizí zdroje.....	14
1.2.2.2	Vlastní zdroje.....	15
1.3	Podstata bankovního systému.....	15
1.3.1	Druhy bankovních systémů.....	15
1.4	Hlavní druhy bank.....	16
1.4.1	Obchodní banky.....	16
1.4.2	Spořitelny a spořitelní žirocentrály.....	17
1.4.2.1	Vznik žirocentrál.....	17
1.4.3	Stavební spořitelna.....	18
1.4.4	Úvěrová družstva.....	18
1.4.5	Hypotekární banky.....	18
1.4.6	Splátkové banky.....	19
1.4.7	Investiční banky.....	19
1.4.8	Banky se speciálními funkcemi.....	19
1.4.9	Nebankovní subjekty finančních trhů.....	20
1.4.9.1	Splátkový prodej.....	20
1.4.9.2	Spotřebitelské úvěry.....	21
1.4.9.3	Leasing.....	22
1.4.9.4	Kreditní karty.....	22
2	BANKOVNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE.....	23
2.1	Stavební spořitelny.....	23
2.2	Hypotéční banky.....	23
2.3	Spořitelní a úvěrová družstva (družstevní záložny).....	24
3	CENTRÁLNÍ BANKA.....	25
3.1	Postavení a cíle CB.....	25
3.2	Funkce CB.....	25
3.3	Provádění měnové politiky.....	26
3.3.1	Nástroje měnové politiky.....	26
3.3.2	Úrokové sazby centrální banky.....	27
3.4	Dopad změn úrokových sazeb centrální banky na banky.....	27
3.5	Úrokové sazby České národní banky.....	28
3.5.1	Diskontní sazba.....	28
3.5.2	Repo sazba.....	28
3.5.3	Lombardní sazba.....	29
3.6	Operace na volném trhu.....	29
3.7	Přímé a nepřímé nástroje monetární politiky.....	30
3.7.1	Cíle monetární politiky.....	31
4	ÚVĚROVÉ PRODUKTY.....	33
4.1	Druhy úvěrů a půjček.....	33
4.2	Bankovní finančně úvěrové produkty – Krátkodobé úvěry a půjčky.....	33
4.2.1	Kontokorentní úvěr.....	33
4.2.2	Eskontní úvěry.....	34

4.2.3	Akceptační úvěr	34
4.2.4	Ručitelský úvěr	34
4.2.5	Lombardní úvěr	35
4.2.6	Spotřební úvěry	35
4.3	Druhy úvěrů	35
4.4	Způsoby úročení úvěrů.....	36
4.4.1	Referenční úroková sazba	36
4.5	Způsoby splácení úvěrů.....	37
4.6	Způsoby zajištění úvěru	37
4.7	Rizikové přírážky.....	38
5	ROČNÍ PROCENTNÍ SAZBA NÁKLADŮ.....	39
5.1	Vzorec pro výpočet roční procentní sazby nákladů	39
5.2	Na jaké druhy úvěrů se povinnost uvádět RPSN nevztahuje?	40
II.	Praktická část.....	41
6	ÚROKOVÉ SAZBY	42
6.1	Úrokové sazby České národní banky.....	42
6.2	Vývoj úrokových sazeb.....	43
6.2.1	2T Repo sazba.....	43
6.2.2	Diskontní sazba.....	44
6.2.3	Lombardní sazba.....	44
7	VÝVOJ ÚROKOVÝCH SAZEB V EUROZÓNĚ.....	47
8	VÝVOJ ÚVĚRŮ	48
9	KRIZE A JEJÍ DŮSLEDKY	52
10	ZADLUŽENOST	54
10.1	Spotřebitelský úvěr	54
10.2	Účel RPSN	55
10.3	RPSN, úroková sazba a koeficient navýšení.....	55
10.3.1	Koeficient navýšení	56
10.3.2	Úroková sazba.....	56
11	BANKOVNÍ SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR.....	57
11.1	Bonita klienta	57
11.2	Úvěrové registry	57
12	SROVNÁNÍ RPSN.....	59
12.1	Analýza bankovního spotřebitelského úvěru	59
12.2	Analýza nebankovní spotřebitelského úvěru	61
12.3	Výsledky analýzy.....	62
12.4	Doporučení klientovi.....	64
13	ZÁVĚR	67
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
	SEZNAM GRAFŮ A OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM TABULEK.....	74
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75
	Příloha PI: Celkový přehled počtu subjektů na bankovním trhu.....	76
	Příloha PII: Seznam bank v ČR.....	78

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je srovnání RPSN u aktivních operací v českých finančních institucích. Hlavním cílem této práce je porovnat současnou situaci spotřebitelských úvěrů na bankovním i nebankovním trhu. Teoretická část je zaměřena na definici bank, rozdělení bank podle jejich typu a na jednotlivé aktivní a pasivní obchody. Vysvětluje podstatu Centrální banky a její úlohu v České republice. Dále jsou popsány bankovní finančně úvěrové produkty – krátkodobé úvěry a půjčky a výpočet RPSN.

V praktické části jsem se soustředila na popis vývoje úrokových sazeb, který ovlivňují 2T reposazba, lombardní sazba a diskontní sazba. Bylo důležité se zmínit i o vývoji úrokových sazeb v eurozóně a následně také dopadu krize na vývoj již zmiňovaných úrokových sazeb. Práce vymezuje důležité pojmy jako úrok, úroková míra a koeficient navýšení. Čím by se žadatelé o úvěr měli nechat vést při výběru bankovní či nebankovní instituce, jim může napovědět ukazatel RPSN. Mezi důležitou část patří úvod do problematiky spotřebitelského úvěru, hned z počátku jsem zvolila nastínění bankovních úvěrů, které zatím česká společnost využívá nejvíce.

Mezi hlavní však patří analýza spotřebitelských úvěrů a srovnání RPSN a úrokové míry. V závěru práce analyzuji a porovnávám několik podobných nabídek úvěrů poskytnutých různými společnostmi. Cílem je lepší orientace v nabídkách úvěrů pro spotřebitele na českém trhu a doporučení žadateli, pokud se chystá oslovit některou z institucí, podle čeho vybírat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BANKY A BANKOVNÍ SYSTÉM

Banky jsou ve své podstatě podniky (podnikatelské subjekty), které mají ovšem ve srovnání s podniky v jiných odvětvích ekonomiky řadu specifických rysů, projevujících se v jejich postavení a celkovém významu v ekonomice. Na činnost bank se obvykle vztahují i v mnohém odlišná pravidla oproti obecné úpravě podnikání. Základní cíl činnosti banky (ať již definovaný jako maximalizace tržní ceny akcií či maximalizace zisku) je však shodný jako u kteréhokoli jiného podniku.

Náš zákon o bankách (viz. zákon č. 21/1992 o bankách), vycházející při definici banky z příslušné směrnice EU (viz. směrnice Rady ES č. 77/780/EHS), označovaná jako tzv. bankovní směrnice), stanoví, že banky musí splňovat následující čtyři základní podmínky:

- jde o právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciové společnosti;
- přijímají vklady od veřejnosti. Vkladem se přitom rozumějí svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu. Přijímání vkladů od veřejnosti u nás ze zákona smějí provádět výhradně banky;
- poskytují úvěry. Za úvěr se považují v jakékoli formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky;
- k výkonu bankovních činností mají bankovní licenci, kterou uděluje Česká národní banka. K získání bankovní licence musí být ze strany žadatele splněny poměrně náročné podmínky stanovené Českou národní bankou. [7]

1.1 Základní funkce bank

Za standardní základní funkce označujeme následující:

- finanční zprostředkování. Banky představují nejdůležitější instituce finančního zprostředkování, které provádějí na ziskovém principu a tudíž se snaží umístit'ovat získaný kapitál tam, kde přináší (při dané míře rizika) nejvyšší zhodnocení. Tento princip vytváří podmínky pro přelévání peněžních prostředků do těch oblastí, oborů či podniků, kde je jejich zhodnocení nejvyšší, a tudíž nejefektivnější. Právě banky při finančním zprostředkování provádějí velmi důležitou transformaci peněz z různých hledisek.

- Emise bezhotovostních peněz. Jedinou institucí ve státě, která může emitovat hotovostní peníze je centrální banka. Bezhotovostní peníze, tj. peníze v podobě zápisů na bankovních účtech, však mohou vytvářet kromě centrální banky i banky.
- Provádění bezhotovostního platebního styku. Za další základní funkci banky lze považovat provádění platebního styku. Banky tím, že vedou účty pro velký počet svých klientů, mohou provádět jejich vzájemné platby pouhým účetním převodem bez potřeby převodu hotovostních peněz. Kvalitní a bezpečný platební styk je jednou ze základních podmínek zdravého vývoje ekonomiky. [7]

1.2 Majetková a kapitálová struktura

K tomu, aby banka mohla pořizovat majetek, potřebuje finanční zdroje. Z hlediska původu se bankou získané zdroje dají rozdělit do dvou základních skupin:

- zdroje vlastní, tedy vlastní kapitál banky. Jestliže banka poskytuje úvěr, je v roli věřitele, označujeme tyto operace jako aktivní úvěrové operace. Při těchto operacích obchodní banka sleduje výnosnost úvěru a návratnost úvěru;
- zdroje cizí, které představují dočasně vypůjčené peněžní prostředky, tedy jsou bankovními závazky vůči klientům, zaměstnancům a dalším dodavatelům.

Z účetního hlediska představuje majetek banky její aktiva v členění na jednotlivé položky aktiv, jež vyjadřují konkrétní formy majetku. Analogicky jsou účetně zachyceny zdroje, tedy pasiva banky. [4], [6]

1.2.1 Aktiva

Pokladní hotovost. Tato bilanční položka vyjadřuje hotovostní peníze v tuzemské měně i v zahraničních měnách. Představuje nejvíce likvidní aktivum nesoucí ovšem nulový příjem. Banka ji využívá k hotovostním operacím na pokladnách banky.

- Vklady u centrální banky. Část těchto vkladů má podobu povinných minimálních rezerv. Zbylou část vkladů tzv. dobrovolné rezervy u CB. Cílem jejich tvorby je zajištění likvidity banky, tedy zajištění schopnosti banky uhradit své závazky vůči jiným bankám. Výnos je závislý na tom, zda jsou či nejsou vklady centrální bankou úročeny.

- Státní pokladniční poukázky a poukázky CB. Jde o relativně likvidní a téměř až bezriziková aktiva, která banka drží zpravidla za účelem posílení likvidity či snížení rizikovosti svého portfolia.
- Pohledávky za bankami. Tyto pohledávky mají formu vkladů u jiných bank či úvěrů poskytnutých jiným obchodním bankám. Banky je také drží z důvodu realizace platebního styku.
- Pohledávky za klienty. U univerzálních bank je tato rozvahová položka dominantní. Jde o pohledávky z poskytnutých úvěrů všem typům nebankovních klientů, tedy firmám, domácnostem, municipalitám.
- Cenné papíry. V této souhrnné položce jsou obsaženy jednak obchodovatelné dluhopisy s pohyblivým i pevným výnosem a jednak majetkové cenné papíry. Dluhopisy mohou být drženy dlouhodobě, resp. Do doby splatnosti za účelem dosažení úrokového výnosu.
- Majetkové účasti. Jde o dlouhodobě držené akcie, prostřednictvím nichž banka získává vliv nad jinou společností. Lze rozlišit majetkové účasti s rozhodujícím vlivem a podstatným vlivem.
- Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek. Jde o majetek, který banka potřebuje ke své činnosti, jako jsou budovy a pozemky ve vlastnictví, dopravní prostředky apod.
- Pohledávky z upsaného základního kapitálu. Jedná se o pohledávky za akcionáři, které vyplývají z upsaného a dosud nesplaceného základního kapitálu akcionáři banky.
- Ostatní aktiva. Jde o různorodou skupinu aktiv. Patří sem např. pohledávky za zaměstnanci či daňové pohledávky za státem, dále kladné reálné hodnoty derivátů aj. [4], [10]

1.2.2 Pasiva

1.2.2.1 Cizí zdroje

- Závazky k bankám. Do této položky patří úvěry a vklady od jiných bank. Tedy jak úvěry poskytnuté CB, tak úvěry a vklady nakoupené od jiných obchodních bank.
- Závazky ke klientům. Jsou tvořeny všemi typy primárních vkladů. Položka obsahuje také přijaté úvěry od nebankovních subjektů, např. vládních institucí.

- Závazky z dluhových cenných papírů. Jde o bankou emitované dluhopisy, jejichž emisí získává zdroje k financování svých aktiv.
- Rezerv. Jsou cizí zdroje, vytvářené na vrub nákladů a určené ke krytí rizik z bankovního podnikání. Část z nich má charakter zákonných rezerv.
- Ostatní pasiva. Jde o nesourodou položku cizích zdrojů, která obsahuje závazky banky různorodého charakteru. Obdobně jako u položky ostatní aktiva.
- Podřízený dluh. Je specifickým zdrojem v tom smyslu, že představuje přechod mezi cizími a vlastními zdroji banky. Jde o peněžní půjčku, která je charakteristická tím, že není zajištěná, má určenou minimální splatnost a v případě krachu banky jsou pohledávky věřitele plynoucí z podřízeného dluhu vyrovnány až po uspokojení pohledávek ostatních věřitelů. [4], [2]

1.2.2.2 Vlastní zdroje

- Základní kapitál. Jde o vlastní zdroj banky, který je tvořen vklady akcionářů, resp. Účetní hodnotou akcií upsaných akcionáři banky.
- Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku. Jde o vlastní zdroje banky, které se tvoří ze zdaněného zisku. Tvorba části z nich má zákonný charakter.
- Kapitálové fondy. Jde o fondy, které banka tvoří z jiných zdrojů než z bankovního zisku např. bezplatným nabytím majetku dotacemi.
- Emisní užil. Je rozdílem mezi emisí kurtem a jmenovitou hodnotou akcií banky.
- Nerozdělený zisk z předchozích let. Tato položky může být po splnění zákonem stanovených podmínek součástí vlastních zdrojů banky. [4], [2], [10]

1.3 Podstata bankovního systému

Bankovním systémem se rozumí souhrn všech bankovních subjektů v daném státě a vztahů mezi nimi na základě legislativní úpravy. [10]

1.3.1 Druhy bankovních systémů

- jednostupňový – v historii se vyskytoval v centrálně plánovaných ekonomikách. Jedinou bankou byla centrální banka státu, která vykonávala všechny funkce centrální banky i obchodních bank.

- dvoustupňový – je charakterizován v prvním stupni vyčleněním centrální banky nad ostatní banky systému, přičemž centrální banka plní tyto rozhodující funkce: emisní činnost, řízení měnové politiky státu, devizovou politiku státu, regulaci systému a kontrolu bank a jejich finančních subjektů v systému formou bankovního dohledu, je bankou státu, je bankou ostatních bank v bankovním systému, a reprezentuje stát vůči vnějšímu prostředí v měnové oblasti. [5]

1.4 Hlavní druhy bank

V každé zemi s rozvinutým tržním hospodářstvím vzniká národní bankovní soustava.

Banky, které tvoří národní bankovní soustavu:

- Obchodní banky
- Spořitelny
- Úvěrová družstva
- Hypotekární ústavy
- Splátkové banky
- Investiční banky
- Banky se speciálními funkcemi
- Nebankovní subjekty finančních trhů

1.4.1 Obchodní banky

Obchodní banky jsou podniky, jejichž podstatnou část tvoří velké a střední podniky, kterým obchodní banky poskytují všechny bankovní služby, zejména však od nich nakupují krátkodobé vklady a prodávají krátkodobé úvěry, zprostředkují platební styk a na základě přijímaných vkladů a poskytovaných úvěrů vytvářejí žirové (účetní) peníze. [8]

Mezi vlastnosti obchodních bank patří nabídka bankovních služeb všem zákazníkům, orientace na zákazníky podnikového sektoru a v průměru na střední a velké podniky, vysoký podíl krátkodobých vkladů a vyšší podíl obchodních bank na provádění platebního styku, výrazně vyšší podíl krátkodobých úvěrů, vysoký podíl na emisi žirových (účetních) peněz. [8]

1.4.2 Spořitelny a spořitelní žirocentrály

Spořitelny představují starší článek bankovní soustavy. Jde o podniky, které provozují všechny druhy bankovních obchodů s tím, že v pasivních operacích věnují zvláštní pozornost soustředování úspor obyvatelstva a v aktivních obchodech zaujímají největší význam dlouhodobé půjčky obyvatelstvu, samosprávným celkům a státu. [8]

1.4.2.1 Vznik žirocentrál

Několik desetiletí se spořitelny vyvíjely v jednotlivých územních celcích samostatně. Časem se ukazovaly nevýhody takového stavu, neboť některé spořitelny měly přebytek vkladů a jiné jejich nedostatek. Neexistovalo zařízení, které by umožnilo spořitelnám tyto výkyvy racionálně vyrovnávat. Rovněž neexistovala instituce, která by usnadňovala platební styk mezi různými spořitelkami a bankami. Proto jednotlivé spořitelny musely udržovat na běžných účtech u ostatních spořitelken a bank relativně velký podíl vkladů. [8]

Spořitelní soustava překonávala tyto nedostatky dvojitým způsobem. Jednak větší spořitelny byly pověřeny úlohou úvěrové a zúčtovací ústředny pro ostatní spořitelny, eventuálně se ustavil k tomu účelu samostatný ústav – spořitelní žirocentrála. Úkolem žirocentrály spořitelken je:

- Vést účty spořitelken a racionalizovat jejich platební a zúčtovací styk s ostatními spořitelkami a bankami.
- Přijímat dobrovolné vklady od spořitelken.
- Přijímat povinné vklady od spořitelken soustředované ke kolektivnímu zajištění likvidity spořitelní soustavy jako celku.
- Poskytovat krátkodobé úvěry spořitelnám, které mají přechodně nedostatek vkladů.
- Umožnit poskytování (přímo zprostředkovaně) větších úvěrů vyšším samosprávným celkům, případně jiným komitentům, a tím překonávat omezené zdrojové možnosti jednotlivých spořitelken.
- Emitovat vlastní cenné papíry, které mohou vydávat jednotlivé spořitelny, a tak obstarávat spořitelní soustavě další zdroje.
- Podílet se na kapitálu jiných bank za účelem spolupráce. [8], [6]

1.4.3 Stavební spořitelna

Samostatný typ spořitelny představuje stavební spořitelna. Zřizování a činnost stavebních spořitelen jsou upravovány samostatnými zákony (zákon o stavebních spořitelkách, případně samostatná hlava v zákonu o bankách, zákon o stavebním spoření aj.). Tyto spořitelny soustřeďují účelové úspory na řešení bytových potřeb občanů, které jsou státem různě podporovány. V aktivních obchodech stavebních spořitelen figurují specifickými způsoby podmíněné (a přitom přístupné široké veřejnosti), výhodné úvěry na bytové potřeby.

Spoření a úvěr jsou organicky spojené obchody a klient uzavírá s danou spořitelnou smlouvu zahrnující oba bankovní produkty (spoření a úvěr). Přečhodný přebytek zdrojů umísťují stavební spořitelny do jistých a snadno likvidních aktiv. Přečhodný nedostatek zdrojů si opatřují na finančním trhu půjčkami od jiných bank, zpravidla ostatních spořitelen. [8]

1.4.4 Úvěrová družstva

Vznik úvěrových družstev spadá zhruba do stejného období jako spořitelen. Úvěrová družstva jsou podniky s neuzavřeným počtem členů, které provozováním úvěrových obchodů ve prospěch svých zakladatelů sledují podporu jejich hospodaření. Na rozdíl od spořitelen orientovaných na pasivní operace soustřeďováním drobných úspor obyvatelstva, vznikla družstva z důvodů umožnit občanům a drobným podnikatelům přístup k úvěru. Úvěrová činnost se přitom uskutečňuje na principu svépomoci. Mezi některé zvláštnosti patří, že vlastní kapitál družstev tvoří podíly družstevníků a akumulované zisky z přebytku hospodaření, úvěrová družstva nesmějí vykonávat riskantní a spekulativní obchody, působnost úvěrových družstev je většinou omezena na menší územní celek nebo na určitý druh zakladatelů. [8], [10]

1.4.5 Hypotekární banky

Hypotekární banky jsou specializované podniky, jejichž hlavním úvěrovým obchodem je poskytování dlouhodobých půjček proti zajištění nemovitým majetkem. Někdy jsou tyto banky označovány jako reálné ústavy. [8]

Z povahy hypotekárního úvěru vyplývá, že banka musí disponovat dlouhodobými peněžními zdroji jakými jsou: vlastní kapitál, úsporné vklady, vklady od jiných peněžních

ústavů a dlouhodobě půjčky získávané zejména emisí dlužních úpisů (obligací) a zástavních listů. [8]

1.4.6 Splátkové banky

Splátkové banky jsou specializované podniky na poskytování spotřebních půjček obyvatelstvu. K těmto obchodům se někdy přiřazují i malé půjčky poskytované na splátkovém principu drobnějším podnikatelům. Jde o nejmladší úsek bankovníctví, k jehož vzniku vytvořilo předpoklady období industrializace a navazující rozvoj splátkového obchodu. Prodej na splátky však přinášel problémy – snaha získat co nejvíce kupujících byla doprovázena malou péčí o bonitu spotřebitele a zkoumání bonity spotřebitele je specializovaná záležitost. [8]

1.4.7 Investiční banky

Podmínky pro zakládání investičních bank vznikaly ve druhé polovině 19. století. Proces akumulace průmyslového kapitálu zesílil a podniky musely získávat k rozvoji další externí finanční zdroje. Emise akcií a obligací podniků a obchodování s nimi vytvářel obchodním bankám podmínky k provozování těchto obchodů. Vznikaly rovněž předpoklady k tomu, aby se na ně zaměřily samostatné ústavy. [8]

Je nutné rozlišovat mezi investičními bankami a investičními společnostmi. Investiční banky jsou podniky, které nakupují od veřejnosti, jiných bank a dalších účastníků finančního trhu dlouhodobé vklady, emitují dluhopisy a takto shromážděné zdroje umísťují do střednědobých a dlouhodobých půjček podnikům. [8]

1.4.8 Banky se speciálními funkcemi

Mezi banky se speciálními funkcemi se zařazují ty, které není možné začlenit do některého z předchozích druhů. [8]

Obecně jde o banky provozující zvláštní bankovní obchody. Vznikají na podkladě samostatného zákona či nižší právní normy, které zároveň upravují i jejich činnost. Mohou však být zřizovány také z iniciativy jiných subjektů, jestliže vzniká potřeba zajistit soustředěné provozování určitých bankovních obchodů. [8]

Konkrétněji vyjádřeno, lze za banky se speciálními funkcemi považovat banky, jejichž úkolem je podpora některé speciální oblasti úvěru, např. financování exportu, hospodářské spolupráce s rozvojovými zeměmi, plnění veřejných programů, podpora malých podniků,

financování rozvojových modernizačních a restrukturalizačních projektů, ze zemědělské a bytové výstavby. Jde o banky, které mají přesněji vymezenou zpravidla užší náplň činnosti. Toto užší vymezení náplně činnosti bývá dále zpestřeno tím, že banka vykonává dané služby pro vymezený okruh zákazníků. Plnění těchto úkolů je kontrolováno zakladatelem. [8]

1.4.9 Nebankovní subjekty finančních trhů

Na národních a mezinárodních finančních trzích vyvíjejí svou činnost vedle bank i jiné finanční subjekty. Velké banky včetně největších nadnárodních s nimi často spolupracují nebo je přímo zakládají jako své dceřiné společnosti s cílem poskytnout svým klientům tzv. plný servis. Pokud jsou tyto společnosti dceřinými společnostmi bank a jimi rovnocenně postavených peněžních ústavů, v Evropské unii podléhají ustanovením zákona o peněžních ústavech (analogie českého zákona o bankách). Je to z důvodu zajištění bezpečnosti vkladů střadatelů. Mateřské banky nebo peněžní ústavy jsou povinny zahrnovat jejich výsledky hospodaření do svých konsolidovaných účetních uzávěrek a tím předejít případným ztrátám z rizikových obchodů těchto dceřiných společností. [7]

1.4.9.1 Splátkový prodej

Podstata splátkového prodeje spočívá v tom, že když nemáme dostatek financí, požádáme v obchodě o úvěr. Na první pohled to může vypadat tak, že nákup na splátky poskytuje přímo obchod, ve kterém nakupujeme zboží, ale není tomu tak. V pozadí vždy hledejte jednu ze splátkových společností.

V závislosti na ceně zboží jsme seznámeni s podmínkami poskytnutí úvěru, které jsou u všech společností obdobné, a pokud je splníte, bude výrobek za chvíli váš. Mezi tradiční skupiny zboží patří domácí spotřebiče, nábytek, kuchyňské linky, výpočetní či zahradní technika a třeba dovolené. Úrokové sazby a RPSN začínají na akčních 0 % nabídkách a stoupají až k několika desítkám procent (například až 60 %). Proto nelze nákupy na splátky ohodnotit jako jednoznačně dobrý či špatný produkt. Obecně platí, že na splátky je vhodné nakupovat při pořizování pouze jednoho výrobku, případně nákupu v jednom obchodě. V opačném případě klienty čeká opakované vyplňování smluv a ověřování podmínek. U nabídek s nulovým navýšením si musí dát pozor jen na splacení úvěru do požadované lhůty, jinak se jedná o velmi sympatické programy, které umožňují rozložit splátky do několika měsíců, bez lichvou zavánějících úroků. [28]

V situacích s RPSN mezi 15 – 20 % nejde stále nalézt o moc výhodnější produkty, kontokorenty jsou úročeny v obdobných pásmech, neúčelové spotřebitelské úvěry, natož pak rychlé půjčky, které vycházejí mnohem dráž. Ve chvílích, kdy vám zprostředkovatel nebo splátková kalkulačka oznámí RPSN nad 30 %, můžeme s jistotou říci, že nákup na splátky už není výhodný. [28]

1.4.9.2 Spotřebitelské úvěry

Spotřebitelské úvěry lze charakterizovat jako účelové či bezúčelové poskytnutí finančních prostředků klientovi, který je může použít například k financování nákupu služeb, zboží, případně k získání hotovosti. Úplatou za poskytnutí finančních prostředků je úrok a jeho výše je uváděna zpravidla ve formě roční, případně měsíční úrokové sazby. Pro úrokové sazby většinou platí, že jsou relativně vysoké, což vyplývá z rizika, které je s nimi pro banky spojeno a také závisí na typu a době splatnosti úvěru. [1], [27], [29]

Na současném trhu se setkáváme s úrokovou sazbou spotřebitelských úvěrů v rozpětí od 9,5 % až do 19 % p.a. Při žádosti musí klient většinou předložit dva doklady za účelem prokázání totožnosti. Obvykle je to občanský průkaz a jako další rodný list, cestovní pas nebo průkaz zdravotní pojišťovny. Dále při žádosti je většinou povinen prokázat své příjmy, například jako potvrzení zaměstnavatele o průměrné výši čistého měsíčního příjmu za poslední 3 měsíce, výplatních pásek za poslední 3 měsíce potvrzených zaměstnavatelem, prokázáním minimálního měsíčního příjmu na účtu u banky za poslední 3 měsíce nebo dokladu u přiznání důchodu. [1], [27], [29]

Ve vztahu k nákladům na úvěr se také setkáte s tzv. ukazatelem roční procentní sazby nákladů neboli RPSN. Poskytování spotřebitelských úvěrů se řídí obecnými úpravami v obchodním zákoníku a speciálními úpravami v zákoně o spotřebitelském úvěru č. 321/2001 Sb. Primárním cílem úpravy v tomto zákoně je v souladu s úpravou v EU o ochraně klienta ve vztahu založeném na spotřebitelském úvěru. Jednoznačnou a největší výhodou spotřebitelského úvěru je okamžité uspokojení současných potřeb klienta bez nutnosti dlouhodobě spořit. Ale spotřebitelský úvěr má i své nevýhody, kterými jsou:

- zaplatíte více než si půjčíte, z důvodu vysokých úroků,
- většinou musíte prokázat pravidelný příjem a jeho výši,
- vyřízení trvá delší dobu,

- banky obvykle vyžadují spoustu různých potvrzení a dokladů,
- a někdy si musíte sehnat ručitele nebo se zaručit jiným majetkem. [1], [27], [29]

1.4.9.3 Leasing

Jako leasing je v českém prostředí označován finanční produkt, kterým je možné financovat pořízení většinou movité věci. Je charakterizován především vazbou na financovaný předmět. Je to produkt, který se objevil v ČR teprve po roce 1989 a má za sebou několik let poměrně rychlého rozvoje. Existuje několik druhů leasingu, obvykle rozlišujeme finanční leasing, operativní leasing, dále se mluví o zpětném leasingu atd. [30]

Kromě leasingu nabízejí v poslední době leasingové společnosti i další produkty jako spotřebitelský (zákaznický) úvěr, splátkový prodej apod. Pro leasingovou společnost tyto produkty představují vyšší riziko a jsou proto většinou dražší než finanční leasing. Většina leasingových společností v České republice je členem České leasingové a finanční asociace. [30]

1.4.9.4 Kreditní karty

Kreditní karta je platební karta spojená s revolvingovým úvěrem, tedy úvěrem, který držitel karty může postupně splácet a zároveň dále čerpat. Někdy se jako kreditní označuje i příbuzná charge karta, u níž je úvěr nutno splatit celý do určité lhůty, a občas se jako „kreditní“ nepřesně označují vůbec všechny bankovní platební karty bez ohledu na jejich systém. Kreditní karty dnes vydávají především finanční instituce, v první řadě banky. Existuje více univerzálních systémů zajišťujících širokou použitelnost kreditních karet, z nichž nejvýznamnější jsou Visa, MasterCard, American Express a Diners Club. Tyto společnosti zajišťují fungování karet po celém světě, takže kartu vydanou libovolnou bankou a nesoucí označení jedné z uvedených organizací lze použít v kterékoliv prodejně na zeměkouli označené stejným logem jako platební karta. [26]

Debetní karta je platební karta vydaná k transakčnímu účtu (Osobnímu účtu, běžnému účtu, sporozírovému účtu, atd.). Pokud se platí debetní kartou, čerpají se vlastní prostředky. Často se debetní karty nesprávně označují za karty kreditní.

2 BANKOVNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Přechodem na tržní hospodářství vznikla potřeba přeměnit banky tak, aby si byli schopné konkurovat a oddělit od nich Centrální banku, která má sloužit pouze jako nástroj státu k regulaci trhu. Monopol Státní banky Československé, která byla zároveň centrální bankou, u nás trval do roku 1990, v tomto roce vzniká v ČR dvoustupňový bankovní systém:

- Centrální banka
- Obchodní banky

Obchodní banky fungují za účelem dosažení zisku. Zisk banky je dán tím, že odečteme úroky vydané vkladatelům od úroků získaných z úvěrů. Neméně velkým příjmem obchodních bank jsou poplatky za služby pro klienty (např. za vedení účtu, výběr z bankomatu, atd.).

Český bankovní systém je založen na principu univerzálního bankovníctví s existencí určitých specializovaných bank, stavebními spořitelny, hypotéčními bankami a některými dalšími specializovanými bankami, který je doplněn spořitelny a úvěrovými družstvy. [7]

2.1 Stavební spořitelny

Stavební spořitelny obohatily bankovní systém v ČR roku 1993. Bylo to umožněno přijetím zákona o stavební spoření, který nabyl účinnosti od 1. dubna 1993. Jeho podstata spočívá v kombinaci spoření a poskytování účelových úvěrů na bytové potřeby za předem daných podmínek včetně pevně stanovených úrokových sazeb. Stavební spořitelny jsou tedy specializované banky, které smějí podle zákona provádět pouze stavební spoření. [1]

2.2 Hypotéční banky

Snaha vrátit hypotéční bankovníctví do našeho bankovního systému se projevila již v roce 1990, kdy zákon o dluhopisech vymezil hypotéční zástavní listy i hypotéční úvěr. K praktickému rozvoji hypotéčního bankovníctví ovšem v této době nedošlo. Příčiny lze hledat v tom, že přes možnost emise zástavních listů a poskytování hypotéčních úvěrů nebyly vytvořeny podmínky, které by toto skutečně umožňovaly. [7]

- hypotéční úvěry mohou poskytovat všechny banky na základě udělené licence;

- speciální licence je třeba pro emisi hypotéčních zástavních listů, které mohou emitovat pouze vybrané banky;
- hypotéční úvěry mohou být refinancovány z jakýchkoliv zdrojů, tedy nejenom ze zdrojů plynoucích z emise hypotéčních zástavních listů.

Vzhledem k výše uvedenému, lze u nás za hypotéční banky považovat ty banky, které mají licenci na emisi hypotéčních zástavních listů. Jde však o univerzální banky, které provádějí i ostatní bankovní obchody. [7]

2.3 Spořitelní a úvěrová družstva (družstevní záložny)

Možnost vzniku družstevních záložen u nás umožnil zákon od 1. ledna 1996. takřka po 45 letech se do naší ekonomiky tak vrátil kdysi významný segment bankovního systému.

Základní složkou českého bankovního systému jsou univerzální banky, mezi nimiž svým podílem dominují tři velké banky: Česká spořitelna, a. s., Československá obchodní banka, a. s., a Komerční banka, a.s. [7], [1]

Za specializované banky lze považovat stavební spořitelny. Jejich vznik je vázán na udělení bankovní licence, okruh jejich činnosti je však omezen výhradně na tzv. stavební spoření. To znamená, že přijímají účelové vklady a v návaznosti na to tyto vklady a při splnění stanovených podmínek poskytují účelové stavební úvěry. [7], [1]

Kromě stavebních spořitelén, jejichž specializace vyplývá přímo ze zákona o stavebním spoření, existují i další specializované banky, které se záměrně omezují pouze na určitý druh bankovní činnosti. [7], [1]

3 CENTRÁLNÍ BANKA

Centrální banka má v moderním bankovním systému významné, možno říci až nezastupitelné místo. Její postavení, funkce a cíle jsou v mnohém odlišné od ostatních bank. [1]

3.1 Postavení a cíle CB

Její základní poslání je v oblasti makroekonomické a jejím základním cílem je péče o zdravý měnový vývoj v širokém slova smyslu. Stabilitu měny je třeba chápat ve dvou rovinách:

- vnitřní stabilita měny nachází svůj odraz ve stabilitě cen v tuzemské měně a její úroveň je tedy vyjadřována mírou inflace,
- vnější stabilita měny se odráží ve vývoji měnového kurzu dané měny k zahraničním měnám.

Cíle centrální banky se stávají důležité zejména v dobách určitých ekonomických či měnových problémů, protože v těchto situacích z něho do značné míry vyplývá, jaké kroky může nebo by měla CB provádět a rovněž jaká je její odpovědnost.

Ač je tedy CB samostatným ekonomickým subjektem s vlastními výnosy a náklady a vykazujícím zisk nebo ztrátu, není v případě centrálních bank možno dosahování zisku považovat za cíl primární. [1], [4]

Centrální bankou v České republice je Česká národní banka, která vznikla k 1.lednu 1993 z do té doby existující Státní banky Československé v souvislosti s rozdělením bývalé Československé federativní republiky.

Hlavní cíl ČNB je formulován v souladu s principy fungování centrálních bank v rámci EU jako péče o cenovou stabilitu. [1], [4]

3.2 Funkce CB

Standardně bývají za základní funkce centrálních bank považovány:

- emise hotovostního oběživa, ČNB má emisní monopol. Moderní emise probíhá prostřednictvím komerčních bank,
- banka pro ostatní banky, banky si mohou od centrální banky vypůjčovat úvěry, na druhé straně mohou i musí ukládat svá depozita u CB,

- provádění měnové politiky, CB reguluje množství peněz v oběhu, úrokové sazby, popř. měnový kurz,
- banka státu, vykonává služby pro vládní instituce, a to jak na centrální úrovni, tak i na úrovni municipální. Emise CP, pokladniční poukázky,
- bankovní regulace a dohled, regulace – stanovení podmínek, dohled – kontrola,
- statistická činnost, zjišťuje metodiku, sběr a zpracování dat pro oblasti měnové, bankovní a finanční statistiky, sestavuje platební bilanci státu,
- zastupování státu v mezinárodních finančních institucích, členství v Evropském systému centrálních bank (ESCB), Mezinárodní měnový fond, Světovou banku, Evr. banku pro obnovu a rozvoj [5]

3.3 Provádění měnové politiky

Je vzhledem k základnímu cíli banky asi nejvýznamnější funkcí, protože prostřednictvím měnové politiky je tento cíl naplňován. K tomu CB využívá měnově politické nástroje, kterými ovlivňuje – v závislosti na zvolené měnové police – množství peněz v oběhu, úrokové sazby, popř. měnový kurz. [1]

3.3.1 Nástroje měnové politiky

Nástroj měnové politiky představuje techniku stabilního dodržování operačního cíle měnové politiky, tj. tržní krátkodobé úrokové míry. Touto technikou k dosažení zvolené krátkodobé úrokové míry jsou operace na volném trhu. Znamená to, že centrální banka rozhodne o tržní krátkodobé úrokové míře mezibankovního trhu a prostřednictvím operací na volném trhu je tato úroková míra realizována. Tato úroková míra ovlivňuje ostatní úrokové míry. Operace na volném trhu se někdy označují jak tzv. nepřímý nástroj měnové politiky. [3]

Naopak přímým nástrojem měnové politiky jsou nařízení centrální banky o výši určitých úrokových měr. Může se také jednat o limity na úrokové míry klientských úvěrů a vkladů. Nařízení může mít také podobu limitů na objem úvěrů, které mohou obchodní bank klientům poskytnout. [3]

3.3.2 Úrokové sazby centrální banky

V měnově politických nástrojích CB hrají velmi důležitou roli centrální bankou vyhlášené úrokové sazby. Druhy těchto sazeb a jejich použití v obchodech centrální banky se mohou v jednotlivých zemích lišit, proto je obtížné obecně jednotlivé sazby přiřadit k jednotlivým obchodům. [1]

Pro banky lze význam úrokových sazeb centrální banky a jejich změn vidět ve dvou základních směrech:

- jedná se o sazby, za které provádí centrální banky obchody s bankami v rámci depozitně úvěrových produktů. To znamená, že tyto úrokové určují, za kolik si banky půjčují od centrální banky, resp. si u ní ukládají. Následně pak působí i na úroveň úrokových sazeb na peněžním trhu;
- jde o významné indikátory záměrů a cílů centrální banky. To znamená, že jejich změny na banky nemají vliv pouze přes úrokové náklady či výnosy z obchodů s centrální bankou, ale ovlivňují chování bank v úrokové oblasti a dříve či později se promítají do změn úrokových sazeb u klientských obchodů. [1]

3.4 Dopad změn úrokových sazeb centrální banky na banky

Jaký mají dopad změny závisí především na tom, v jakém vztahu jsou banky s centrální bankou. Pokud jsou banky závislé na úvěrových zdrojích od centrální banky, potom zvýšení sazeb znamená růst jejich úrokových nákladů, může to vést i ke snížení čerpaných zdrojů od CB. To se může poměrně rychle projevit v růstu klientských úrokových sazeb, popř. i v omezení poskytování úvěrů či jiných aktivních obchodů. [1]

Jsou-li naopak banky ve vztahu k CB ve věřitelském postavení, potom bude růst sazeb CB pro ně znamenat nárůst úrokových výnosů. V tomto případě již reakce bank není vůbec jednoznačná. Na jedné straně to pro ně znamená, že se jim zvyšují výnosy, což by teoreticky mohly promítnout i do poklesu klientských úrokových sazeb. Většinou ovšem na růst úrokových sazeb CB reaguje úroveň úrokových sazeb na mezibankovním peněžním trhu (pro které jsou sazby CB koridorem, ve kterém se pohybují) a následně se přenáší i do klientských sazeb. Navíc zde jistě působí i to, že růst úrokových sazeb CB posiluje očekávání bank o růstu tržních úrokových sazeb v budoucím období, což promítají anticipativně i do úrokových sazeb pro své klienty. [1]

3.5 Úrokové sazby České národní banky

3.5.1 Diskontní sazba

Je sazbou, za kterou ČNB přijímá vklady od bank. Vzhledem k tomu, že banky za tuto sazbu mohou velmi pružně ukládat přebytky ve své likviditě, představuje tato sazba spodní hranici sazeb na mezibankovním peněžním trhu (banky nebudou ukládat u jiné banky depozitum za sazbu nižší, pokud mají možnost uložení u CB za diskontní sazbu). [13]

Úroková sazba z diskontního úvěru je tedy z prostředků tvořících přebytečnou likviditu, kterou mají banky možnost si uložit přes noc u ČNB bez zajištění, když o to požádají 15 minut před uzávěrkou účetního dne v Zúčtovacím centru ČNB. Minimální objem tvoří 300 mil. Kč a dále celé násobky 100 mil. Kč. Takto uložená depozita jsou úročena diskontní sazbou, ta proto obvykle představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. Touto sazbou tedy ČNB ovlivňuje zprostředkovaně měnovou bázi. Diskontní sazba je v současné době stanovena jako 2T reposazba - 1 procento. [13]

3.5.2 Repo sazba

Vyhlašuje ji ČNB a představuje limitní sazbu pro provádění repo obchodů s bankami. Znamená to, že tato sazba je maximální sazbou, za kterou je ČNB ochotna v rámci repo obchodů přijímat úvěry od bank (popř. minimální sazbou, za kterou v reverzním repu poskytuje bankám úvěry). [13]

Důležité je vědět, že tyto sazby závisí na více komerčních bankách. Tyto sazby se stanovují bez přímé účasti ČNB. Ta se je snaží ovlivňovat vyhlásováním tzv. Dvoutýdenní reposazby (2T repo). Repo operace jsou v podstatě aukce, jimiž ČNB buď dodává do systému likviditu, nebo ji z něj stahuje. ČNB v případě dodávání likvidity do systému nabízí bankám finanční prostředky, banky pak prodávají ČNB specifické dlužní cenné papíry (většinou státní dluhopisy nebo pokladniční poukázky). Doba operace činí zpravidla 14 dní a obě strany se zavazují, že ve splatnosti ČNB vrátí stejný počet cenných papírů a banka poté vrátí částku zvýšenou o naběhlý úrok. V případě stahování likvidity si protistrany vymění na začátku a na konci role – ČNB jako první cenné papíry prodává, na konci vrací zpět částku zvýšenou o úrok. [13]

3.5.3 Lombardní sazba

Je sazba pro marginální zapůjčení facilitu ČNB. Za tuto sazbu si mohou banky vypůjčit od ČNB kolateralizovaný úvěr. Znamená to, že za předpokladu splnění podmínek pro získání tohoto úvěru může banka za tuto sazbu pružně čerpat likvidní prostředky. Nebude si tedy vypůjčovat od jiných bank za sazbu vyšší, neboli lombardní sazba představuje maximální úrokovou sazbu na peněžním trhu. [1]

3.6 Operace na volném trhu

Jsou operace prováděné z iniciativy centrální banky na trhu s domácí měnou (obvykle s obchodními bankami) s cílem dosažení zvolené úrovně tržní krátkodobé úrokové míry. K tomu dojde jednoduše tím, že operace na volném trhu (tj. operace dodání či stahování likvidity) se provádějí za danou tržní krátkodobou úrokovou míru. Platí totiž, že úrokovou míru na mezibankovním trhu (tj. bezrizikovou úrokovou míru) nesmí určovat přebytečná likvidita, ale výlučně úroková míra, za kterou se provádějí operace dodávání či stahování likvidity. Tyto přijaté či poskytnuté vklady (či úvěry či dluhové cenné papíry) s danou úrokovou mírou se totiž objeví v rozvaze obchodních bank a obchodní banky podle této úrokové míry upraví úrokové míry z ostatních položek rozvahy, tj. zejména úrokové míry přijatých vkladů a úrokové míry poskytnutých úvěrů. [1], [3]

Při operacích na volném trhu se mění likvidita obchodních bank u centrální banky. V každém případě operacemi na volném trhu se musí dosáhnout určité přebytečné likvidity. V případě, že je likvidita nižší než součet rezervních požadavků a přebytečné likvidity, centrální banka musí likviditu dodat. Jinak by obchodní banky nebyly schopny splnit rezervní požadavky, což by způsobilo růst tržní krátkodobé úrokové míry nad stanovenou úroveň (případně donekonečna). Pokud je naopak likvidita vyšší než součet rezervních požadavků a přebytečné likvidity, centrální banka musí likviditu stáhnout. Jinak by tento převis likvidity vedl k příliš snadnému plnění rezervních požadavků, což by způsobilo pokles tržní krátkodobé úrokové míry pod stanovenou úroveň (případně až na nulu). [15]

Jiný cíl operace na volném trhu nemají. Operace mohou mít rozdílnou podobu. CB obvykle v případě dodání likvidity:

- poskytuje úvěry či termínové vklady obchodním bankám za stanovenou rozdílnou úrokovou míru; úvěry (vklady) obvykle poskytuje formou repo obchodů (v tomto případě stanovená úroková míra se nazývá repo mírou),
- kupuje dluhové cenné papíry od obchodních bank, a to za takovou cenu, že výnosnost do splatnosti dluhových cenných papírů přibližně odpovídá stanovené úrokové míře. [15]

CB obvykle v případě stahování likvidity:

- přijímá úvěry či termínové vklady od obchodních bank za stanovenou úrokovou mírou, úvěry (vklady) obvykle přijímá formou repo obchodů (v tomto případě stanovená úroková míra se nazývá repo mírou),
- prodává dluhové cenné papíry (včetně emise svých dluhových cenných papírů) obchodním bankám, a to za takovou cenu, že výnosnost do splatnosti dluhových cenných papírů odpovídá stanovené úrokové míře. [15]

Někdy se nepravdělně uvádí, že dodávání likvidity představuje v porovnání se stahováním likvidity větší kontrolu centrální banky nad úrokovými mírami.

Operacemi na volném trhu CB dosahuje snížení či zvýšení úrokových měr. Za účelem zvýšení inflace CB snižuje úrokové míry. Tím se ekonomika stimuluje. [15]

3.7 Přímé a nepřímé nástroje monetární politiky

Centrální banka používá k prosazení svých měnově-politických cílů celou řadu různých nástrojů, které ovlivňují jak fungování jednotlivých komerčních bank, tak i chod celé ekonomiky daného státu. Nástroje monetární politiky se dělí na přímé a nepřímé. [15]

Přímé nástroje monetární politiky představují:

- pravidla likvidity
- úvěrové kontingenty
- úrokové limity (úrokové stropy)
- povinné vklady

Přímé, resp. direktivní nástroje, jsou ve vyspělých ekonomických systémech využívány velmi zřídka a jejich použití svědčí o selhání nástrojů nepřímých. Pravidla likvidity jsou určována buď stanovením závazné struktury jejich aktiv a pasiv nebo formou některých

vzájemných vazeb mezi nimi. Slouží k zajištění likvidity obchodních bank. Úvěrové kontingenty spočívají v direktivním stanovování limitů úvěrů. Rozlišuje se relativní a absolutní úvěrový kontingent. Úrokovými limity může centrální banka komerčním bankám stanovit maximální úrokové sazby, které mohou požadovat z jimi poskytovaných úvěrů, nebo naopak minimální úrokové sazby z přijímaných depozit. Povinné vklady se většinou týkají centrálních institucí nebo orgánů místní samosprávy. [15]

V moderních ekonomikách jsou mnohem častěji využívány nepřímé nástroje monetární politiky:

- diskontní nástroje
- operace na volném trhu
- povinné minimální rezervy
- konverze a swapy cizích měn
- intervence ve prospěch (v neprospěch) devizového kurzu

Diskontní nástroje představují úrokové sazby a další podmínky úvěrů, které centrální banka poskytuje obchodním bankám v domácí měně to významně ovlivňuje úvěrovou kapacitu obchodních bank. Obchody na volném trhu znamenají nákup nebo prodej cenných papírů centrální bankou od komerčních bank. Tím jsou zvyšovány nebo snižovány jejich likvidní rezervy a zároveň i jejich úvěrová kapacita. Povinné minimální rezervy jsou stanoveny procentem z celkové sumy primárních vkladů obchodních bank. Každá změna rezerv tedy ovlivňuje úvěrovou kapacitu obchodních bank, protože se změní objem prostředků, se kterými může daná komerční banka disponovat. Nákupem a prodejem cizích měn centrální bankou od komerčních bank je také ovlivňována úvěrová kapacita obchodních bank jedná se buď o konverze či swapy cizích měn. Intervencí ve prospěch či neprospěch devizového kurzu centrální banka nejčastěji ovlivňuje vývoj obchodní bilance státu a míru inflace. [15]

3.7.1 Cíle monetární politiky

Monetární politika představuje regulaci množství peněz v ekonomice za účelem dosažení určitých makroekonomických cílů. Jedná se o peněžní a úvěrovou politiku. Z dlouhodobého hlediska sleduje monetární politika především tyto cíle:

- udržení stability cenové hladiny

- zabezpečení vyrovnanosti platební bilance
- dosažení plánovaného ekonomického růstu
- udržení únosné míry nezaměstnanosti

V krátkodobém časovém horizontu reguluje monetární politika množství peněz v oběhu a úrokové sazby. [15]

4 ÚVĚROVÉ PRODUKTY

Úvěrové produkty bank představují u univerzálních bank obvykle podstatnou část aktiv. Z toho vyplývá význam těchto produktů pro výnosy banky, na druhé straně ovšem i význam úvěrových produktů je zcela zásadní i z hlediska rizik banky. [31]

Z hlediska banky se tedy jedná především o poskytování finančních prostředků svým klientům v podobě různých úvěrů, ale i o takové formy, kdy banka pouze závaznou formou garantuje poskytnutí prostředků v případě že budou splněny určité okolnosti. [31]

Poskytování úvěrů patří mezi nejdůležitější obchody komerčních bank. Banky poskytují celou řadu různých úvěrů.

4.1 Druhy úvěrů a půjček

Spotřebitelské úvěry se dělí na řadu druhů podle různých hledisek - podle doby splatnosti, zajištění, účelovosti. Forma poskytování úvěru:

- peněžní úvěry znamenají skutečné poskytnutí likvidních peněz, ať již v hotovostní, tak obvykle bezhotovostní podobě. Klient musí v dohodnuté lhůtě splatit přijatý úvěr včetně úroků.
- Závazkové úvěry a záruky naopak neznamenají pro klienta bezprostřední získání likvidních prostředků. Banka se pouze v určité formě zaručuje za svého klienta a zavazuje se splnit jeho závazek, pokud tak klient neučiní sám. [1]

4.2 Bankovní finančně úvěrové produkty – Krátkodobé úvěry a půjčky

4.2.1 Kontokorentní úvěr

Základem kontokorentního úvěru je kontokorentní účet. Je používán pro vyjadřování a zúčtování pohledávek a závazků kterýchkoli obchodních partnerů, kteří si vzájemně zasílají zboží, služby nebo poskytují jiné hodnoty a vzniklé saldo si vyúčtovávají a uhrazují podle dohody, např. měsíčně, čtvrtletně apod.

Při bankovním kontokorentu jde fakticky o tichou nebo výslovnou dohodu, že se vzájemné pohledávky zákazníka a banky nebudou vyúčtovávat jednotlivě. K tíži běžného účtu klienta se účtují veškeré peněžní úhrady a ve prospěch účtu se připisují všechny platby došlé od odběratelů a jiných plátců. Porovnáním všech příjmů a úhrad vzniká na běžném (kontokorentním) účtu peněžní vklad anebo banka poskytuje klientovi bankovní úvěr.

V určitých termínech provádí banka vyúčtování kontokorentu, nechává si klient odsouhlasit saldo účtu a účtuje mu k tíži či ve prospěch účtu úroky, poplatky za vedení účtu, provize a jiné výhody. O pohybech na účtu informuje banka klienta denně výpisem z účtu, který obsahuje veškeré denní dobropisy a vrubopisy a nový zůstatek účtu. [31]

4.2.2 Eskontní úvěry

Jsou poskytovány klientům na základě odkupu směnek před jejich splatností a se srážkou úroků, tzv. diskontu, jedná se o typ krátkodobých úvěrů, věřitelem u eskontních úvěrů je banka; Banky odkupují při směnečném úvěru v převážné míře obchodní směnky; Eskontní úvěr je využíván k nákupu zásob; cena se skládá se základní úrokové sazby + riziková provize + ostatní náklady; oproti kontokorentnímu úvěru je zde podstatně nižší úroková sazba) Mezi eskontní úvěry řadíme např: nákup pokladničních poukázek. [6]

- Negociační úvěr - objevuje se při zahraničních obchodech, v ČR není využíván. Jeho podstata spočívá v tom, že dovozce předem zprostředkovává zahraničnímu dodavateli u banky eskont směnky vystavené dodavatelem na banku nebo dovozce. Banka dovozce se nazývá negociační banka. V některých státech musíte kromě směnky předložit také pověřovací listy. [7]

Při eskontním a negociačním úvěru banka poskytuje likvidní prostředky. Při akceptačním a ramboursním úvěru banky poskytuje pouze své dobré jméno. [6]

4.2.3 Akceptační úvěr

Poskytuje se pouze svým VIP klientům. Při akceptačním úvěru se banka stává hlavním dlužníkem. Banka akceptuje směnku, který na ní vystaví její klient na částku, která je uvedena v úvěrové smlouvě.

- Ramboursní úvěr - opět poskytován v převážné míře při zahraničním obchodním vztahu [31]

4.2.4 Ručitelský úvěr

Při poskytnutí ručitelského úvěru banka přejímá záruku za závazek svého klienta vůči třetí osobě. Může jít o platební závazek nebo o závazek za provedení služby či dodání zboží. Jako u akceptačního úvěru jde také zde ze strany banky o zapůjčení důvěry (kreditu). Protože se banka zaručuje za cizí závazek, poskytuje tuto službu jen prvotřídním zákazníkům, kteří jsou bance známi z dlouhodobého obchodního spojení a u nichž je riziko

insolvence nepatrné. Ve smlouvě, kterou banka uzavírá se žadatelem, je stanovena výše, doba trvání a druh nebo účel ručení. [9]

4.2.5 Lombardní úvěr

Je úvěr zajišťovaný zástavou movité věci nebo práva (ruční zástavou). Úvěr zní na fixní částku a pevnou lhůtu splatnosti.

Tento pravý lombardní úvěr je nutné odlišovat od kontokorentního úvěru, který bývá zajišťován rovněž ručními zástavami a který je označován jako nepravý lombardní úvěr.

Podstatná odlišnost pravého lombardního úvěru spočívá v tom, že je poskytován na pevnou částku po celou dobu sjednané lhůty splatnosti a částka úvěru je úročena úrokovou sazbou nezávisle na jejím využití dlužníkem. [9]

Lombardní úvěr na cenné papíry je dnes nejrozšířenější. Je pro banku výhodný, neboť má v ruce snadno zpeněžitelné hodnoty pro případ, že dlužník úvěr nesplatí. Lombardní úvěr je výhodný i pro dlužníka, který nemusí cenné papíry prodávat, potřebuje-li peněžní výpomoc jen přechodně. Dlužníku zůstávají zachovány nároky na výnos cenných papírů, tzn. Dále inkasuje úroky nebo dividendy. [9]

4.2.6 Spotřební úvěry

Spotřební úvěry jsou úvěry, které banky poskytují fyzickým osobám na krátkodobou resp. Střednědobou lhůtu (6-48měsíců) zpravidla na spotřební účel (koupě televize, ledničky, auta atd.) za pevnou měsíční srážku z jejich platu, mzdy nebo jiného pravidelného příjmu.

- Vystupují v několika formách:
- v hotovosti u malých částek
- úhradou platebního závazku klienta
- poskytnutím kontokorentního úvěru
- jako dispoziční úvěr [1]

4.3 Druhy úvěrů

Můžeme rozdělit do široké škály kategorií podle různých hledisek (např. dle účelovosti, doby splatnosti, atd.)

Dále lze samozřejmě úvěry dělit i podle dalších hledisek např. podle čerpání (jednorázové, postupné), podle frekvence splácení (měsíční, čtvrtletní atd). Tyto všechny kategorie se mohou mezi sebou navzájem kombinovat. Podle těchto kritérií jsou potom jednotlivým typům úvěrů přiřazeny různě vysoké úrokové sazby a např. také různé požadavky na zajištění úvěru. Při nižších částkách nemusí banka požadovat žádné jištění, při vyšších částkách je jištění úvěru povinné. [34]

4.4 Způsoby úročení úvěrů

Úroková sazba z úvěru může být v úvěrové smlouvě stanovena následujícími způsoby:

- fixní (pevná) úroková sazba, která se po celou dobu splatnosti úvěru nemění
- pohyblivá úroková sazba se mění během splatnosti úvěru. Způsob změn může být koncipován např.:

- bezprostřední kopírování určité úrokové sazby, nejčastěji to bývá základní sazba banky, kterou tato banka sama vyhlašuje. Při sjednání úvěrové smlouvy nejsou tedy známy termíny změn sazeb. Takto koncipovaná úroková sazba bývá někdy označována jako floating rate.

- vazba na vybranou tržní úrokovou sazbu s předem pevně danými termíny přizpůsobování. Úroková sazba z úvěru se mění v pravidelných intervalech a přizpůsobuje se výši referenční sazby platné na počátku sjednaného intervalu. Referenčními sazbami jsou obvykle tržní úrokové sazby typu LIBOR, PRIBOR, FIBOR, EURIBOR atd. Takto koncipovaná úroková sazba se označuje jako variable rate.

- za pohyblivý způsob úročení lze označit i způsob, kdy banka sice dohodne pevnou úrokovou sazbu, nicméně si vyhradí právo ji upravovat /oběma směry/ během doby splatnosti, pokud dojde k výraznějším změnám v tržních úrokových sazbách. [34]

4.4.1 Referenční úroková sazba

Jedná se o tržní úrokovou sazbu, která reprezentuje úroveň úrokových sazeb na určitém segmentu trhu. Její výše je určována podle stanovených pravidel tak, že její výši nemá možnost jednostranně ovlivnit žádný z účastníků trhu. Nejznámějšími referenčními sazbami jsou průměrné mezibankovní úrokové sazby, jako např. PRIBOR /Prague Interbank Offered Rate – úroková sazba na pražském mezibankovním trhu. Bývá mírně vyšší než diskontní sazba/, LIBOR /London Interbank Offered Rate/, PIBOR /v Paříži/,

FIBOR / ve Frankfurtu/, EURIBOR . Referenční úroková sazba slouží nejen jako indikátor úrokového vývoje, ale i jako sazba, na kterou je vázáno úročení různých instrumentů s pohyblivým úročením jako jsou úvěry, dluhopisy, úrokové deriváty. [34]

4.5 Způsoby splácení úvěrů

Způsob splácení úvěru je sjednán v úvěrové smlouvě a k dispozici jsou následující varianty:

- úvěr splatný najednou v době splatnosti. Je zde pevně sjednán termín splatnosti a celá částka je splacena najednou. Úroky jsou však splatné na konci sjednaných period (zpravidla 3,6 nebo 12 měsíců).
- úvěr splatný najednou po uplynutí výpovědní lhůty. Tento úvěr je poskytnut na předem neurčitou dobu, ale výpovědní lhůta pro jeho vypovězení je dohodnuta předem. Úroky jsou splatné obdobně jako v předchozím případě.
- úvěr splácený v pravidelných splátkách. Úvěr je umořován (splácen) v pravidelných splátkách (měsíční, čtvrtletní). Přitom je předem sjednaná pevná částka (absolutně nebo procentem z původní výše úvěru/ jako výše ročního úmoru) část, kterou se splácí jistina (je u úvěru půjčená nominální částka bez úroků) úvěru. Zároveň se splátkami úvěru jsou splatné i úroky.
- u úvěru spláceného konstantními anuitami (anuita je splátka dluhu, jejíž část představuje úhradu úroků a část splacení dlužné částky jistiny). Její výše bývá stanovena podle umořovacího plánu tak, aby splátky byly pravidelné probíhá splácení v pravidelných splátkách – anuitách, které jsou po celou dobu splacení ve stejné výši, mění se pouze jejich struktura z hlediska podílu úmoru a úroku. [34]

4.6 Způsoby zajištění úvěru

Pojmem zajištění úvěrů v širším slova smyslu rozumíme veškerá opatření prováděná bankou s cílem zajistit řádné splácení úvěru, včetně úroků. Obecně platí, že čím je úvěr rizikovější a čím je doba splatnosti delší, tím kvalitnější musí být způsob zajištění. K nejdůležitějším nástrojům využívaných k zajištění úvěrů patří:

- prověrka úvěrové způsobilosti (bonity) klienta. Klient předkládá účetní výkazy, podnikatelský záměr a jiné dokumenty.
- limitování výše úvěru pro jednotlivé klienty

- diverzifikace rizika prostřednictvím konsorciálních úvěrů
- kontrola úvěrového subjektu a objektu [31]

4.7 Rizikové přírážky

Riziková přírážka udává, o kolik je vyšší úroková sazba pro rizikového klienta ve srovnání s málo rizikovým dlužníkem, například se státními dluhopisy. Čím vyšší přírážka, tím dražší dluh. Základní typy:

- Tržní rizika, jsou to rizika spojená s trhem: úrokové míry, různé měny, inflace, akcie
- Kreditní (úvěrová) rizika: nejistota vzhledem k selhání protistrany: zajistitelé, dlužníci, emitenti CP
- Riziko změny ratingu: riziko koncentrace
- Operační rizika: Selhání lidí, interních procesů, externí vlivy, právní rizika, změny v legislativě
- Rizika likvidity: neschopnost dostát svým závazkům v určitém čase, nesoulad ve splatnosti aktiv a pasiv, negativní publicita [17]

5 ROČNÍ PROCENTNÍ SAZBA NÁKLADŮ

Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN) vypovídá o úrovni platebních podmínek úvěru. Prostřednictvím RPSN lze posoudit výhodnost spotřebitelského úvěru. Povinnost informovat spotřebitele o výši tohoto ukazatele je uložena zákonem č. 321/2001 Sb. o spotřebitelském úvěru. Základními vstupními parametry pro stanovení tohoto ukazatele je výše úvěru, údaj o termínu poskytnutí úvěru, informace o výši jednotlivých splátek, poplatků, případných dalších plateb a informace o lhůtě jejich splatnosti. [15]

5.1 Vzorec pro výpočet roční procentní sazby nákladů

Roční procentní sazba nákladů na hotovostní (spotřebitelský) úvěr, půjčku (RPSN) vypočítáte dle uvedeného vzorce.

Vzorec RPSN:

$$\sum_{K=1}^{K=m} \frac{A_K}{(1+i)^t K} = \sum_{K'=1}^{K'=m'} \frac{A'_{K'}}{(1+i)^t K'}$$

K - je pořadové číslo půjčky téže osoby

K' - je číslo splátky

A_K - je výše půjčky číslo K

$A'_{K'}$ - je výše splátky číslo K'

$\sum$ - značí celkový souhrn

m - je číslo poslední půjčky

m' - je číslo poslední splátky

tK - je interval, vyjádřený v počtu roků a ve zlomcích roku, ode dne půjčky č. 1 do dnů následných půjček č. 2 až m

tK' - je interval, vyjádřený v počtu roků a ve zlomcích roku, ode dne půjčky č. 1 do dnů splátek nebo úhrad poplatků č. 1 až m'

i - je hledaná roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr, kterou je možno vypočítat (buď algebraicky nebo numericky opakovanými aproximacemi na počítači), jestliže jsou hodnoty ostatních veličin rovnice známy buď ze smlouvy nebo odjinud [33]

5.2 Na jaké druhy úvěrů se povinnost uvádět RPSN nevztahuje?

- Povinnost uvádět RPSN u spotřebitelských úvěrů se nevztahuje na:
- koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu, nemovitosti,
- úvěr založený na nájemní smlouvě, která po uplynutí určité doby nezaručuje převod vlastnického práva,
- půjčku poskytnutou bez úroku nebo jakékoliv úplaty,
- úvěr poskytnutý na průběžné poskytování služeb,
- úvěr nižší než 5 000 Kč a vyšší než 800 000 Kč,
- a úvěr, jehož splatnost nepřesahuje 3 měsíce nebo je splatný nejvýše ve čtyřech
- splátkách ve lhůtě nepřesahující 12 měsíců. [35]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ÚROKOVÉ SAZBY

Úrokové sazby, spolu se směnným kurzem měny, patří mezi nejdůležitější nástroje jednotlivých centrálních bank (nebo vlád – to podle toho, jaké poměry panují v určité zemi), kterými se snaží ovlivnit postavení vlastní ekonomiky. Kurz měny ovlivňuje zahraniční obchod a domácí cenovou hladinu, úrokové sazby jsou pro nás podstatné z toho důvodu, že vyjadřují cenu peněz – udávají vůli lidí peníze kumulovat a spotřebovat později, nebo naopak utrácet dříve a na útratu si půjčovat. Útratou můžeme rozumět buď čistou spotřebu (např. půjčky na dovolenou) nebo investice (hypotéky, podnikatelské úvěry na výstavbu či technologie). Výrazným způsobem tedy ovlivňují poptávku po úvěrech, snahu investovat do jiných produktů než jsou konzervativní spořicí nebo terminované účty.

Referenční sazbou bývá většinou tzv. PRIBOR. Toto slovo vzniklo z anglického originálu LIBOR (London InterBank offered Rate – sazba, za níž si navzájem půjčovali prostředky komerční banky působící v Anglii; písmena „PR“ nahrazující „L“ značí Prague, protože pouhé písmeno „P“ na začátku už používá francouzský bankovní systém - Paris). Sazby PRIBOR se stanovují každý pracovní den pro splatnosti: 1 den; 1 a 2 týdny; 1, 2, 3, 6 a 9 měsíců a 1 rok. Pravidla pro stanovení těchto sazeb jsou uvedena ve věstníku ČNB (3/2006z 27.dubna2006) nebo přímo na stránkách ČNB. [12]

6.1 Úrokové sazby České národní banky

Od základních úrokových sazeb stanovovaných Českou národní bankou se odvíjí i úročení komerčních úvěrů. Zvláště citlivé jsou na každý pohyb těchto sazeb hypotéky.

Úrokové sazby, spolu se směnným kurzem měny, patří mezi nejdůležitější nástroje jednotlivých centrálních bank (nebo vlád – to podle toho, jaké poměry panují v určité zemi), kterými se snaží ovlivnit postavení vlastní ekonomiky. Kurz měny ovlivňuje zahraniční obchod a domácí cenovou hladinu, úrokové sazby jsou pro nás podstatné z toho důvodu, že vyjadřují cenu peněz – udávají vůli lidí peníze kumulovat a spotřebovat později, nebo naopak utrácet dříve a na útratu si půjčovat. Útratou můžeme rozumět buď čistou spotřebu (např. půjčky na dovolenou) nebo investice (hypotéky, podnikatelské úvěry na výstavbu či technologie). Výrazným způsobem tedy ovlivňují poptávku po úvěrech, snahu investovat do jiných produktů než jsou konzervativní spořicí nebo terminované účty.

6.2 Vývoj úrokových sazeb

Situace na tuzemském finančním trhu ve čtvrtém čtvrtletí 2009 byla nadále ovlivňována globální finanční a hospodářskou krizí. Riziková prémie (rozpětí mezi sazbami PRIBOR a 2T repo sazbou) se snižovala jen velmi pozvolna a rozpětí nákup-prodej na mezibankovním trhu stagnovala. Také likvidita trhu zůstávala omezená. [24]

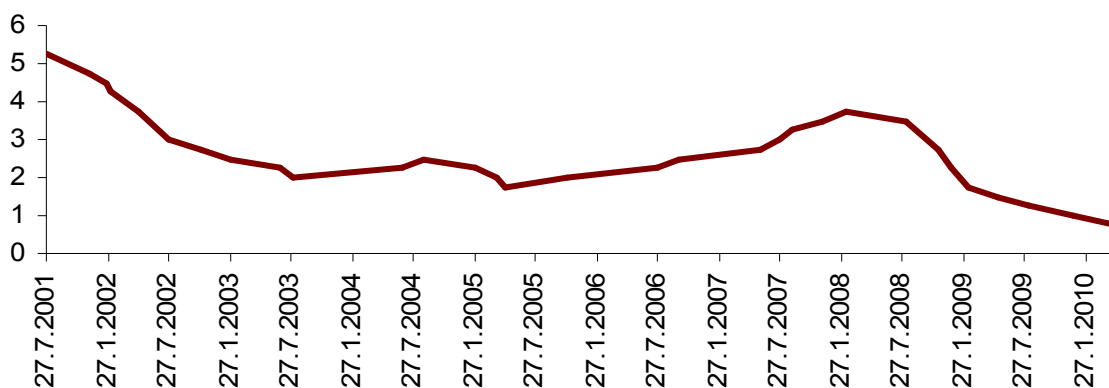
Úrokové sazby se vyvíjely nejednotně v závislosti na délce splatnosti. Sazby na peněžním trhu pokračovaly v postupném poklesu.

6.2.1 2T repo sazba

Cílem těchto operací je stabilní vývoj úrokových sazeb v čase, tj. aby nedocházelo k dramatickým výkyvům. Změní-li ČNB 2T repo, dojde i následně k odpovídající změně referenčních sazeb. Ale v době, kdy se 2T repo nemění, by nemělo docházet k výrazným výkyvům. [13]

Od 2T reposazby se pak odvíjejí další vyhlášené sazby ČNB – diskontní sazba a lombardní sazba. Tyto sazby slouží pouze pro obchody komerčních bank s ČNB a nemají výrazný vliv na obchody klientů s komerčními bankami. S platností od 17. 12. 2009 byla limitní 2T repo sazba nastavena na 1,00 % a jak analytici předpokládali, nebylo to poslední snížení, protože ČNB vyhlásila nové snížení 2T repo sazby, které je platné od 7.5.2010 a hodnota je 0,75, což je historicky nejnižší úroveň, kam zatím klesla (Graf 1.).

Graf 1. 2T repo sazba [Vlastní zpracování]

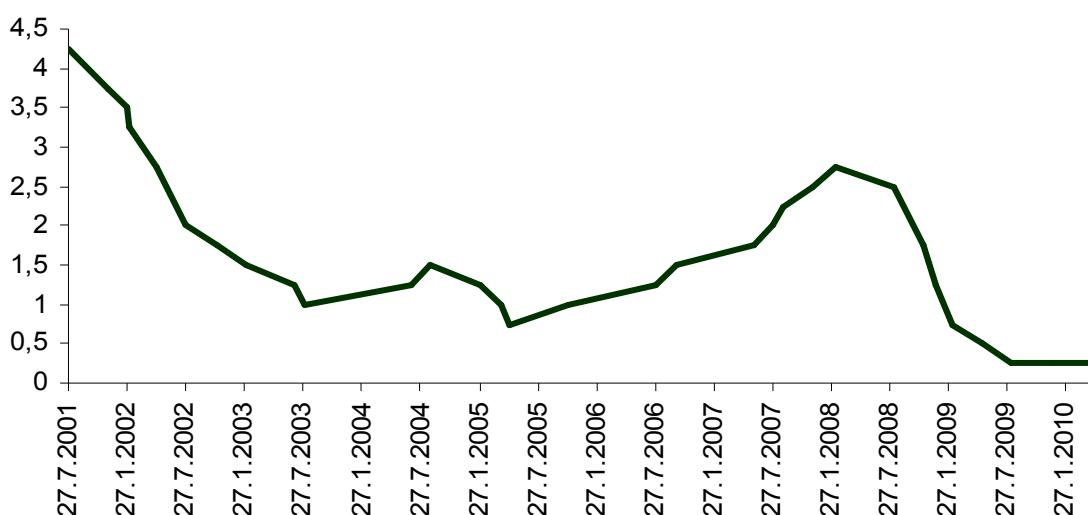
6.2.2 Diskontní sazba

Diskontní sazba je velmi důležitá u spotřebitelských úvěrů, protože pokud smlouva sjednávající spotřebitelský úvěr nebude splňovat určité náležitosti stanovené zákonem č. 321/2001 Sb. a spotřebitel se rozhodne tuto skutečnost uplatnit u věřitele, bude spotřebitelský úvěr pořád považován za úvěr úročný diskontní sazbou ČNB (platnou v době uzavření smlouvy).

Diskontní sazba bývá obvykle ze všech úrokových sazeb z úvěrů nejnižší. Toto ustanovení zákona představuje pro věřitele jakousi formu postihu, na druhé straně dává spotřebiteli možnost těžit určitou finanční výhodu v důsledku pochybení věřitele, protože úrokové sazby jsou vyšší než diskontní sazba České národní banky. Tím pádem v praxi dochází ke snížení úvěrových splátek. [14]

Od posledního snížení úrokových sazeb 7.5.2010 byla diskontní sazba ponechána na 0,25 %. Důvodem ponechání diskontní sazby beze změny bylo, že v mnoha právních předpisech se v sankčních a podobných ustanoveních používá jako základ pro výpočet penále, pokut a sankčních poplatků, proto ČNB považovala za odůvodněné z hlediska zákona, aby v těchto případech zůstala výše uvedených sankčních částek vyšší než nulová. Vývoj od roku 2001 znázorňuje (Graf 2.).

Graf 2. Diskontní sazba [Vlastní zpracování]

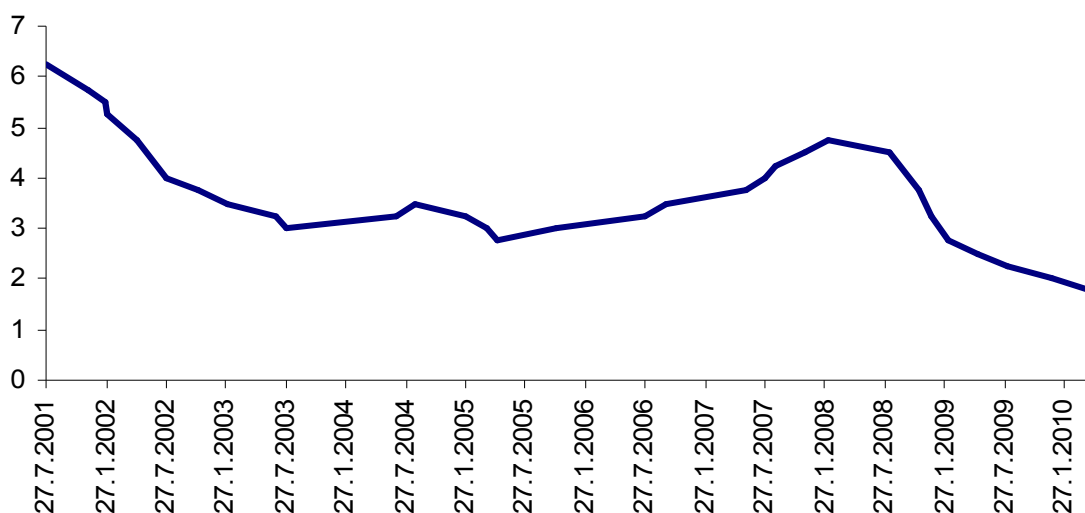
6.2.3 Lombardní sazba

Je úroková sazba z lombardního úvěru. Tento typ úvěru poskytuje ČNB komerčním bankám proti zajištění zástavou cenných papírů. Banky si mohou přes noc od ČNB

vypůjčit formou repo operace likviditu. Musí však o to požádat nejpozději 25 minut před uzavěrkou účetního dne. Finanční prostředky v rámci tohoto úvěru se úročí lombardní sazbou. Lombardní sazba představuje tudíž horní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu a je stanovena jako 2T reposazba + 1 procento. [13]

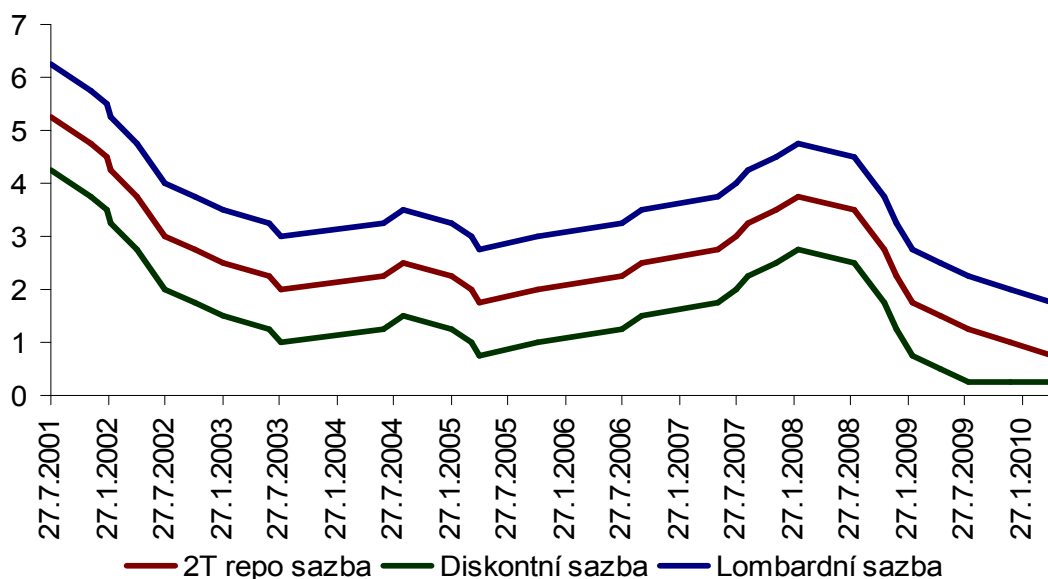
Lombardní sazba byla rovněž snížena od 7.5.2010 na 1,75 %. Vývoj od roku 2001 je zaznamenán v (Graf 3.).

Graf 3. Lombardní sazba [Vlastní zpracování]

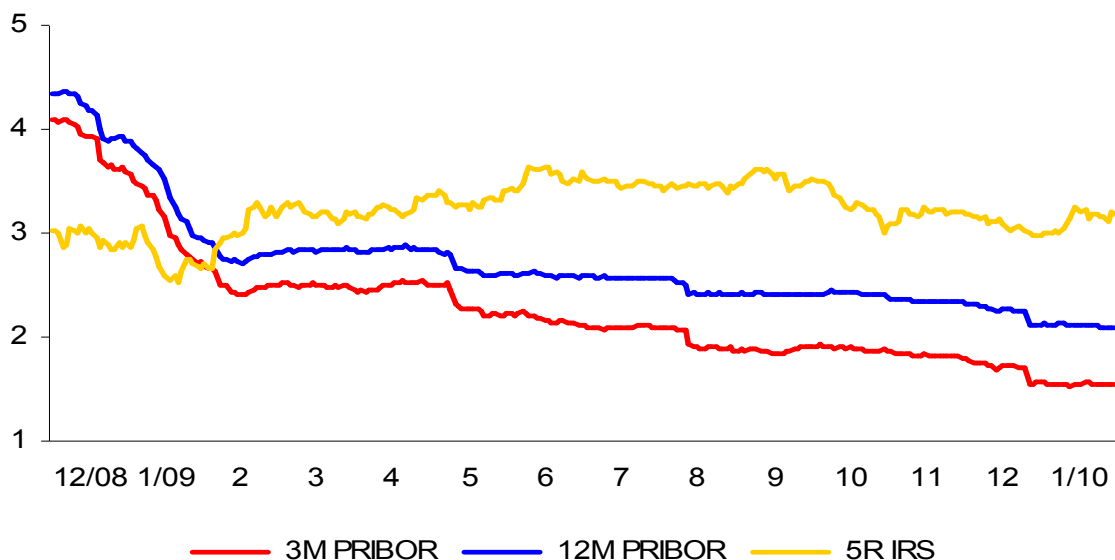
Vývoj úrokových sazeb od roku 2001 až po současné hodnoty platné od 7. 5. 2010. (Graf 4.).

Graf 4. Vývoj úrokových sazeb [Vlastní zpracování]

Celkově v roce 2009 úrokové sazby PRIBOR klesly v závislosti na délce splatnosti o 1,3 až 2,1 procentního bodu (Graf 5.). [24]

Graf 5. Tržní úrokové sazby na peněžním trhu v % Zdroj:[24]

Výnosová křivka PRIBOR se během čtvrtého čtvrtletí 2009 posunula na nižší hladinu, její kladný sklon zůstal zachován. Rozpětí mezi sazbami 1R PRIBOR a 2T PRIBOR v prosinci 2009 v průměru činilo zhruba 0,9 procentního bodu. Během ledna výnosová křivka na peněžním trhu stagnovala. [24]

Krátkodobé úrokové diferenciály vůči hlavním světovým měnám (PRIBOR/CZK – EURIBOR/EUR, resp. LIBOR/USD) převážně klesaly. Hlavním faktorem tohoto vývoje bylo snížení základních sazeb ČNB a s tím související pokles tržních úrokových sazeb na konci roku 2009. Přesto se však udržovaly v kladných hodnotách. [24]

Na primárním trhu státních dluhopisů se uskutečnily čtyři aukce dluhopisů s pevným kupónem a jedna aukce dluhopisu s proměnlivou úrokovou sazbou. Celkový objem emitovaných dluhopisů dosáhl 28,5 mld. Kč. Zájem investorů o české vládní dluhopisy v tomto období postupně slábl. Na konci roku 2009 vlivem obav z výrazného růstu nabídky vládních dluhopisů začaly růst výnosy státních dluhopisů s delší splatností a tím se zvýšil sklon výnosové křivky. [24]

Ratingová agentura Standard & Poor's potvrdila hodnocení závazků České republiky v domácí měně na stupni A+/A-1 a rating závazků v cizích měnách na stupni A/A-1 se stabilním výhledem. Hodnotící zpráva ovšem uvádí, že hlavním rizikem kreditního ratingu je absence politické shody u zásadních fiskálních reforem. [24]

7 VÝVOJ ÚROKOVÝCH SAZEB V EUROZÓNĚ

Evropská centrální banka (ECB) dle očekávání ponechala svou klíčovou úrokovou sazbu beze změny na hodnotě 1.00%. Zápůjční sazba je v eurozóně na nejnižší hladině v historii od loňského května. Analytické odhady nečekají první zvýšení sazeb v eurozóně dříve, než ve čtvrtém čtvrtletí 2010.

S ohledem na vývoj v Řecku a v dalších jihoevropských členských státech eurozóny, se očekává návrh na nové strategie měnové politiky Evropské centrální banky.

I když se hospodářská situace eurozóny stabilizovala, nejistota je stále velmi vysoká, nezaměstnanost setrvává na desetiletém maximu a negativně ovlivňuje spotřebitelskou důvěru a výdaje domácností. Čtyři členské země eurozóny Španělsko, Řecko, Itálie a Kypr setrvaly ve čtvrtém čtvrtletí v poklesu. Řecký veřejný dluh představuje největší hrozbu pro stabilitu eurozóny. Doufejme, aby se do podobných problémů, jako má Řecko nedostaly v nadcházejícím období také další státy eurozóny. Situace tak dále zůstává velmi napjatá.

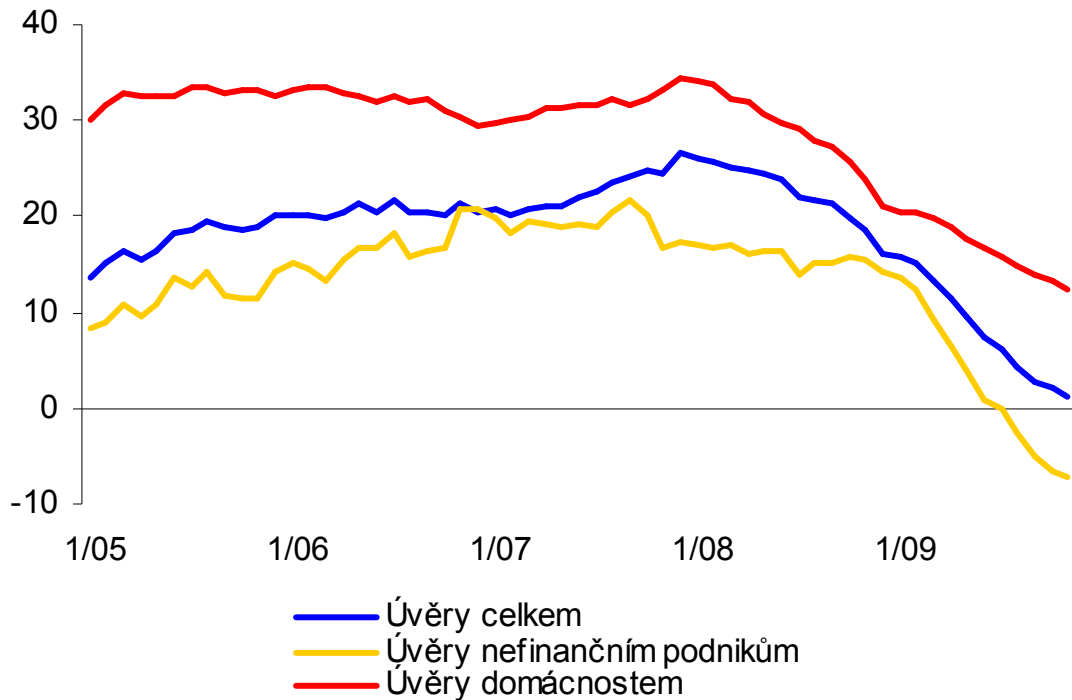
ECB v prosinci 2009 ukončila některá mimořádná opatření. Jednoroční refinanční tendr komerčním bankám byl 16. prosince 2009 přidělen naposledy. Rovněž souhlasila aby se poslední šestiměsíční refinanční operace uskutečnila 31. března 2009, pak ECB definitivně potvrdí nebo vyvrátí koncovou strategii s ohledem na vývoj v Řecku. Eurosystém bude nadále poskytovat likviditu bankovnímu systému. [25]

Hrubý domácí produkt (HDP) eurozóny rostl ve 4. čtvrtletí 2009 o 0,1%. Ekonomika vystoupila po dlouhém období pěti čtvrtletí z poklesu. V roce 2009 klesl HDP eurozóny o 4,1%. Evropská centrální banka projektovala pokles HDP o 3,9% až 4,1%. Pro 2010 odhaduje růst v rozpětí 0,1% až 1,5%. [25]

8 VÝVOJ ÚVĚRŮ

Meziroční růst stavu úvěrů poskytnutých podnikům a domácnostem dále zpomalil a v listopadu 2009 dosáhl 1,3 %, což byla nejnižší hodnota zaznamenaná od roku 2005 (Graf 6.) vypovídá o meziročních stavech v %. [24]

Graf 6. Úvěry nefinančním podnikům a domácnostem Zdroj:[24]

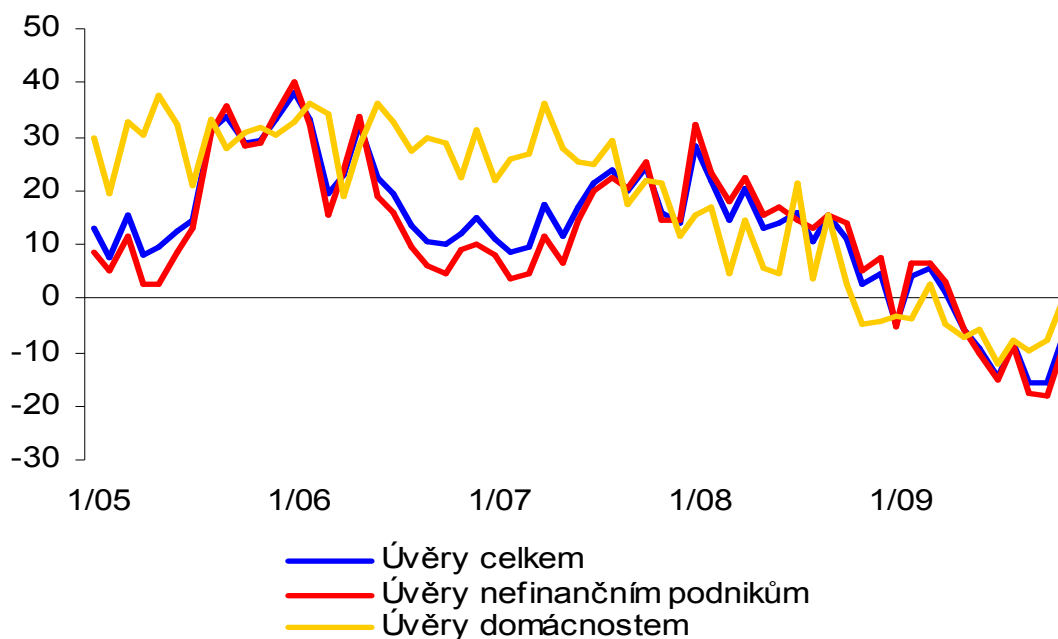

V nízké úvěrové dynamice se projevovovala nižší poptávka v ekonomice, nejistoty o vývoji na trhu práce a obezřetnější přístup bank. [24]

Stav úvěrů nefinančním podnikům začal ve druhé polovině roku 2009 klesat. Nárůst úvěrů lze sledovat pouze u domácností, tempo jejich růstu se však rovněž výrazně snížilo. Nové úvěry se meziročně snížily, tempo jejich poklesu se však v posledních měsících především u úvěrů domácnostem zmírnilo (Graf 7.), vypovídá o meziročních změnách v %. [24]

Graf 7. Nové úvěry nefinančním podnikům a domácnostem Zdroj:[24]

Zpomalení dynamiky úvěrů pokračovalo i v ostatních zemích středoevropského regionu, v eurozóně již celkový stav úvěrů aktuálně meziročně klesá. Stav úvěrů nefinančním podnikům se již několik měsíců snižuje (Tab. 1.), odhaluje průměry za čtvrtletí a stavy ke konci měsíce, meziroční změny v %). Útlum úvěrového trhu se projevoval u všech typů úvěrů. [24]

Tab. 1. Struktura úvěrů Zdroj: [24]

	II/09	III/09	10/09	11/09	Podíly na celkových úvěrech v % 11/09
Nefinanční podniky	3,6	-2,6	-6,5	-7,3	41,8
Úvěry do 1 roku	-12,8	-20,0	-26,0	-24,9	14,2
Úvěry od 1 roku do 5 let	15,2	5,7	2,7	-1,2	9,0
Úvěry nad 5 let	15,7	12,7	10,9	8,8	18,6
Domácnosti	17,8	14,7	13,2	12,3	50,8
Spotřebitelské úvěry	17,7	14,4	12,8	11,4	9,7
Úvěry na bydlení	16,6	13,9	12,2	11,7	35,6
Ostatní	26,0	21,4	21,5	18,7	5,5
Finanční neměn. instituce	-2,7	-11,7	-11,8	-11,8	7,4
Úvěry celkem	9,4	4,4	2,0	1,3	100,0

Stále nízká poptávka v ekonomice se projevuje ve vývoji všech typů úvěrů. Vzhledem ke krátké době splatnosti a nejsilnější vazbě na financování provozních potřeb podniků se propad nejvíce projevuje ve stavu krátkodobých úvěrů. Objem úvěrů se snižuje ve většině významných odvětví, nejvíce ve zpracovatelském průmyslu a v odvětví nemovitostí, v

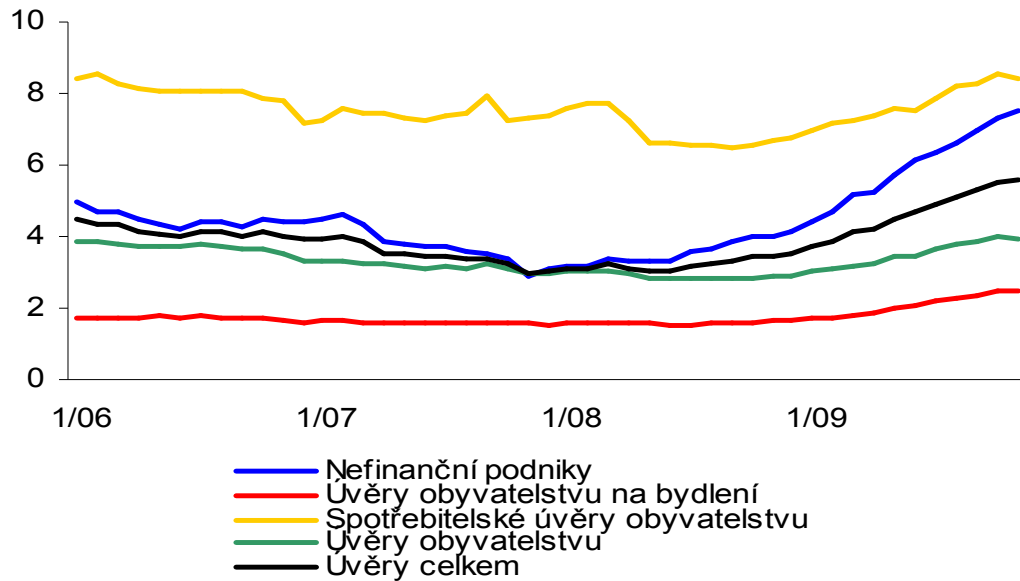
obchodě je růst úvěrů téměř nulový. Měsíční toky úvěrů poskytovaných podnikům dosahovaly hodnot blízkých nule. Klesaly kontokorentní a nové úvěry s objemem do 30 mil. Kč, k meziročnímu růstu naopak došlo u nových velkých úvěrů. K tomu přispíval i pokles úrokových sazeb, který byl u velkých úvěrů nejvýraznější. [24]

Lze předpokládat, že nízká dynamika úvěrů bude přetrvávat vlivem očekávaného poklesu investic i v roce 2010, i když by mělo docházet k postupnému zmírňování uvedeného nepříznivého vývoje. Meziroční dynamika úvěrů poskytnutých domácnostem dále ve sledovaném období zpomalila v důsledku obav z vývoje nezaměstnanosti, a s tím související nižší ochoty domácností se zadlužovat. [24]

Měsíční toky úvěrů však byly kladné zejména vlivem úvěrů na bydlení. Nových úvěrů bylo v listopadu 2009 poskytnuto o 0,6 % méně než ve stejném období loňského roku. Snižovaly se nové spotřebitelské úvěry i úvěry na bydlení, zatímco dynamika kontokorentních úvěrů vzrostla. Prosincové údaje roku 2009 publikované v rámci Hypoindexu (finanční portál zaměřený na kompletní správu osobních financí) signalizují možné známky oživení počtu a objemu poskytnutých hypoték v souvislosti s obratem hospodářského cyklu. Nabídkové ceny bytů přitom meziročně ve čtvrtém čtvrtletí dále poklesly. S ohledem na přetrvávající hospodářské nejistoty lze v roce 2010 očekávat nadále umírněný růst úvěrů poskytovaných domácnostem. Úvěry se selháním dále rostou vysokým tempem, i když se jejich dynamika v listopadu 2009 nepatrně zmírnila. [24]

Podíl úvěrů se selháním se nejvíce zvyšuje u nefinančních podniků (7,5 %). U domácností činí podíl nesplácených úvěrů na bydlení 2,5 % a nesplácených spotřebitelských úvěrů 8,4 % (Graf 8.). Nejvíce rostl podíl úvěrů se selháním u nefinančních podniků. [24]

Graf 8. Úvěry se selháním Zdroj: [24]

Klientské úrokové sazby z nových úvěrů v listopadu 2009 většinou přetrvávaly na úrovni předchozího měsíce, když úrokové sazby peněžního trhu mírně klesaly či stagnovaly a dlouhodobé výnosy vládních dluhopisů se snížily. Úroková sazba z nových úvěrů nefinančním podnikům stagnovala ve výši 4,1 %. V její struktuře mírně vzrostla sazba z kontokorentních úvěrů a naopak poklesla sazba z malých a velkých úvěrů. Mírně se snížily krátkodobé a většina dlouhodobých fixací sazeb. Úroková sazba z nových úvěrů poskytovaných živnostníkům činila 6,5 %. U nových úvěrů na bydlení sazba přetrvávala na úrovni 5,5 %, a to u většiny fixací. Průměrná úroková sazba z hypoték se podle Hypoindexu nezměnila ani v prosinci 2009, aktuálně však existují signály poklesu sazeb u některých typů hypoték u vybraných bank a o náznacích možného zmírňování úvěrových podmínek v důsledku očekávaného zastavení poklesu hospodářské aktivity. Úroková sazba ze spotřebitelských úvěrů stagnovala na úrovni 14,5 %. [24]

9 KRIZE A JEJÍ DŮSLEDKY

Poslední významná krize ve finančním světě nastala v Argentině v roce 2002. Nepřítomnost finančních krizí byla také od roku 2003 až donedávna důvodem, proč se investicím dařilo, proč hospodářský růst byl robustní a hladký, a proč nezaměstnanost klesala na nečekaně nízké hodnoty.

Svět, ale zažil další velkou krizi, která řádně zamíchala ekonomickým děním. Začátkem desetiletí byly Spojené státy v recesi, Evropa čelila stagnaci a Japonsko rovněž. Centrální banky velmi výrazně snížily úrokové sazby, aby povzbudily tvorbu úvěrů a hospodářský růst. Celosvětově nejnižších hodnot dosahovaly úrokové sazby v roce 2003 a skutečně, od té doby trval globální boom.

V některých zemích, zejména v USA a Velké Británii, vedly nízké úrokové sazby k obrovské expanzi hypotéčních úvěrů. Hypotéky si brali všichni: pokladní v supermarketech, čističi ulic, vrátní, stavební dělníci, uklízečky, ilegální imigranti. V USA neexistují občanské průkazy ani právní institut trvalého bydliště; jako doklad totožnosti se používá řidičský průkaz a daňové identifikační číslo. Obojí není obtížné získat. Proto není překvapující, že obrovskou poptávku po nemovitostech tvořili v USA nelegálně pracující Mexičané a obyvatelé podobných zemí. Ti si chtěli splnit svůj americký sen a v letech 2004-06 se masivně zadlužovali. [11]

Když však začaly úrokové sazby růst, mnozí zjistili, že splátky převyšují jejich příjmy. Většina těchto klientů si úvěry brala bez velkého přemýšlení, bez čtení smluvních dodatků psaných drobným písmem a často i bez valné znalosti angličtiny. Již začátkem roku 2007 šlo o frekventované téma amerického tisku. Nynější krize nepřišla nečekaně. V českých médiích se o problémech substandardních hypoték poprvé psalo pravděpodobně již koncem března 2007. [11]

Kdyby problém zůstal izolovaný jen na nejnižší příjmové skupiny hypotéčních klientů, šlo by sice o smutnou historii z lidského hlediska, ale stále ne o skutečnou finanční krizi. Jenže problémy finančních institucí orientovaných na rizikové úvěry způsobily paušální nárůst rizikových přírůzků u všech jiných než prvotřídních úvěrů. [11]

Rekordně nízké rizikové prémie, které převládaly až do června 2007, umožnily obrovský boom fúzí, akvizic, investic rizikových kapitalistů a fondů typu „private equity“. Totéž platilo i pro developerské projekty v oblasti komerčních i rezidenčních nemovitostí. Jenže krize rizikových hypoték v USA, která již od začátku roku 2007 postupně a nenápadně

probublávala na povrch, najednou způsobila drama. Trh rizikových úvěrů a velkých transakcí zčista jasna přes noc vyschl. Od 22. června 2007 bylo odvoláno nebo odloženo nejméně 46 velkých transakcí v celkové hodnotě přes 60 miliard dolarů. Toto číslo není asi úplné, mluvilo se o hodnotě 22 miliard dolarů. [11]

Agentury neustále publikovaly nové špatné zprávy, v ekonomickém tisku se množí titulky jako - Konec úvěrové party, Další oběti hypotéční krize, atd. Nejde jen o ekonomický bulvár. Donedávna prakticky zapomenutý termín credit crunch neboli úvěrové zadrnutí bylo na denním pořádku. Experti rovněž nebyly optimisticky naladěni. Nárůst úrokových sazeb a rizikových premií se skutečně projevil v nárůstu počtu bankrotů. Objevilo se i srovnání s krizí spořitelien v USA koncem 80. let. [11]

Některá odvětví, zejména hypotéční bankovníctví, realitní development a rizikový kapitál však budou mít velké problémy. Kvůli vyšším rizikovým premiím lze očekávat nejen nárůst yieldů korporátních dluhopisů (výnos cenných papírů v poměru k jejich tržní hodnotě), ale také komerčních nemovitostí. I když je Česká republika geograficky vzdálena a celková bonita českých hypotéčních klientů je stále velice dobrá, přesto se jí krize substandardních (nedostatečně zabezpečených) hypoték v USA a v Británii týká. Prudký pokles zaznamenaly akcie některých německých firem, které rovněž nemají se substandardními hypotékami nic společné.

10 ZADLUŽENOST

10.1 Spotřebitelský úvěr

Dnem 1. ledna 2002 nabyl účinnosti zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., který upravuje specifické podmínky smluv, v nichž je sjednáván spotřebitelský úvěr. Pro spotřebitele představuje tato právní úprava výrazný pozitivní posun v oblasti jeho ochrany. Vytvořením jednotného a průhledného právního prostředí v oblasti úvěrování na spotřebitelském trhu zákon výrazně posiluje pozici spotřebitelů, usnadňuje orientaci v nabídce spotřebitelských úvěrů. Zavedení ukazatele roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr umožňuje spotřebitelům kvalifikované objektivní porovnání úrovně jednotlivých spotřebitelských úvěrů nabízených na trhu. Zákon představuje sjednocení české právní úpravy s právem členských zemí Evropské unie. Dozor nad dodržováním podmínek stanovených tímto zákonem vykonává Česká obchodní inspekce. [16]

Dne 10. března 2010 byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR nový zákon.

- Zákon je zaměřen zejména na problém informovanosti spotřebitele. Ve svých přílohách výčtem stanovuje, jaké náležitosti musí mít reklama a jaké samotná smlouva. Důraz se klade zejména na uvedení úrokové sazby a RPSN, celkovou výši splátek, počet a četnost splátek, úrokové sazby a sankce pro případ opožděných plateb, na poplatky a na doplňkové služby atp. Všechny hodnoty závisí pouze na ujednáních věřitele a spotřebitele. Zákon žádné limity nestanovuje.
- Smlouva musí být vždy písemná a všechny informace na reklamě a smlouvě musí být stejně výrazné.
- Nesplnění obsahu smlouvy a její písemné formy neznámá, že by smlouvy měla být neplatná. Věřitel se ale dopouští správního deliktu.
- Věřitel nebo zprostředkovatel musí na požádání spotřebiteli vysvětlit všechny nejasné body.
- Věřitel je povinen zjistit bonitu klienta a jeho schopnost splatit úvěr.
- Zákonem je dána možnost odstoupit od smlouvy do 14 dnů po jejím podpisu. Tím se automaticky ruší všechny případné doplňkové služby jako pojištění atp.

- Smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru zaniká okamžikem vrácení zboží nebo služby.
- Zákon umožňuje předčasné částečné nebo úplné splacení úvěru a stanovuje limity příslušných poplatků. [18]

10.2 Účel RPSN

Při uzavírání půjčky je obvykle velmi obtížné porovnat nabídky jednotlivých poskytovatelů pouze podle roční úrokové míry úvěru. Často jsou vyžadovány různé dodatečné platby:

- poplatky za uzavření smlouvy (administrativní poplatky),
- poplatky za správu úvěru,
- poplatky za vedení účtu,
- poplatky za převody peněžních prostředků,
- první navýšená splátka (akontace),
- u leasingu odkupní cena předmětu,
- pojištění schopnosti splácet a další.

I úrokové míry bývají uváděny s různým základem (roční, měsíční, týdenní). RPSN, které zahrnuje všechny platby a je zásadně na roční bázi, tak usnadňuje orientaci při porovnání různých nabídek.

10.3 RPSN, úroková sazba a koeficient navýšení

Pro porovnání výhodnosti jednotlivých půjček jsou hlavními ukazateli - RPSN, úroková míra a koeficient navýšení.

U RPSN by mělo platit, že čím je RPSN vyšší, tím je úvěr dražší. RPSN totiž má zahrnovat veškeré náklady spojené s úvěrem, tzn. úrokovou sazbu, poplatky, pojištění atd. Ale poskytovatelé to ne vždy uvádějí, protože zákon o spotřebitelském úvěru umožňuje do výpočtu nezahrnout všechny položky. Podle RPSN je obtížné posoudit půjčky na kratší období než rok, protože je to ukazatel konstruovaný pro úvěry na období jednoho roku.

Příklad: pokud si půjčíte v zastavárně 4 000 Kč a za 8 dní zástavu vyplatíte za 4 200 Kč, pak podle vzorce na výpočet RPSN uvedeného na stránkách ČOI vychází RPSN na 827,73

%. To by teoreticky mělo znamenat, že nezaplatíte 4 200 Kč, ale přes 32 000 Kč, což je důkazem toho, že je nutno s tímto ukazatelem pracovat velice opatrně. [32]

10.3.1 Koeficient navýšení

Pokud tedy chcete zjistit, kolik zaplatíte navíc, můžete k výpočtu použít tzv. koeficient navýšení. Výpočet je jednoduchý, celkovou částku se započtením veškerých nákladů (tzn. úroků, všech souvisejících poplatků atd.) podělíte výší půjčky. [32]

Příklad: půjčíte si 10 000 Kč, celkem zaplatíte 12 800 Kč. Koeficient navýšení je tedy 1,28. To znamená, že poskytovateli úvěru zaplatíte o 28 % víc, než jste si půjčili. [32]

Tento ukazatel ovšem nezohledňuje časovou cenu peněz. Pokud byste totiž měli dva úvěry se stejným koeficientem navýšení ale s různou dobou splatnosti, je pochopitelně výhodnější ten úvěr, který budete splácet delší dobu. [32]

10.3.2 Úroková sazba

Při srovnávání úvěrů vám rovněž může pomoci úroková sazba. Především na tu se banky a další poskytovatelé půjček snaží ve svých reklamních materiálech nalákat. Úroková míra vyjadřuje hodnotu, kterou budete muset zaplatit navíc nad částku úvěru. [32]

Tab. 2. Přehled RPSN, koeficient navýšení, úroková míra [Vlastní tvorba]

<i>1) RPSN</i>	<i>2) Koeficient navýšení</i>	<i>3) Úroková míra</i>
✓ úroková sazba úvěru, která by měla zahrnovat veškeré náklady spojené s úvěrem (tzn. poplatky, pojištění atd.)	✓ ukáže, kolik zaplatíte navíc	✓ vyjadřuje hodnotu, kterou budete muset zaplatit navíc nad částku úvěru
✓ s její pomocí lze posuzovat výhodnost úvěru	✓ nezohledňuje časovou hodnotu peněz	✓ nelze s její pomocí jednoduše odvodit absolutní výši úroků pro úvěr s více než 1 splátkou
✓ řekne vám, jak je úvěr drahý		✓ nezahrnuje související poplatky
✓ nelze od ní odvozovat navýšení		✓ může být konstruována na různé časové bázi (roční, měsíční apod.)

11 BANKOVNÍ SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR

Nejčastěji Češi pro půjčku míří do bank. Ty se na celkovém zadlužení domácností podílejí více než 90 procenty. Největším hitem jsou hypoteční úvěry, u kterých konkurenční boj v posledních měsících stlačil úrokové sazby na polovinu. Při nákupu spotřebitelského zboží vedou bankovní spotřebitelské úvěry. V různé podobě je nabízejí všechny banky na českém trhu.

V posledním roce se podmínky pro poskytování spotřebitelských úvěrů výrazně zmírnily. Nižší je například průměrný příjem, který u vás banka před poskytnutím úvěru vyžaduje. U většiny bank se minimální výše příjmu pohybuje mezi 10 až 15 tisíci korunami. [17]

Oproti jiným typům půjček je vyřízení úvěru u banky administrativně dost náročné. Omezením u bankovního spotřebitelského úvěru může být minimální výše půjčky. Velkou nevýhodou spotřebitelských úvěrů je délka schvalovacího procesu. U splátkových společností trvá vyřízení půjčky i několik minut, v některých bankách se na přidělení úvěru čeká i více než týden.

11.1 Bonita klienta

Je těsně spjata s jeho příjmy. Jestliže tedy banka v úvěrových registrech zjistí, že žadatel o úvěr má existující závazky vůči jiným peněžním ústavům, bude po klientovi vyžadovat doložení dostatečně vysokých příjmů, z nichž bude úvěry splácet.

Kromě aktuálního stavu závazků je pro banku důležitá také úvěrová historie klienta. Pokud byl klient v minulosti v prodlení se splátkami nebo nesplácel vůbec, bude k němu banka přistupovat obezřetněji. Avšak naopak, dobrá platební morálka klienta v minulosti může být pro klienta přínosem. Takový klient je pro banku důvěryhodnější a má větší šanci, že mu banka v žádosti o úvěr vyhová. Dalo by se říci, že klient úvěrovou historií bez negativních záznamů má před bankou výhodu oproti klientovi, který si nikdy úvěr nevzal.

11.2 Úvěrové registry

V moderní bankovní praxi je běžné, že si banka ověřuje současnou i minulou úvěrovou situaci v tzv. úvěrových registrech. Registrů existuje ovšem několik. Již několik let v České republice existují úvěrové registry. Na první pohled to může vyvolávat rozpaky, jejich existence je však ku prospěchu jak věřitelům, tak samotným dlužníkům.

Využití úvěrových registrů je nejčastější pro bankovní instituce. V České republice je několik úvěrových registrů a každý z nich obsahuje údaje jiného zaměření. Jsou v nich shromážděny údaje o dlužnících - fyzických či právnických osobách a jejich závazcích po splatnosti, ale také o lidech kteří nikdy žádný úvěr neměli. Začíná výší získaného úvěru, přes měsíční splátky až po informace o zpožděných či neuhrazených splátkách.

Na úvěrové registry nelze pohlížet jako na prostředek narušující soukromí klientů a spotřebitelů. Jisté výhody úvěrových registrů lze spatřovat i na jejich straně. Ne každý totiž pozná optimální úroveň své zadluženosti a předlužení může vést k problémům se splácením, následně až k finančnímu bankrotu. S využitím úvěrových registrů lze takovému předlužení zabránit. Jestliže banka shledá příjem úvěrového žadatele jako nedostatečný na krytí splátek úvěrů, může jeho žádost zamítnout. Poskytnutím úvěru takovému klientovi by samy sebe vystavily vysokému riziku nesplacení úvěrové pohledávky a dlužníka vyšší pravděpodobnosti bankrotu. [15]

12 SROVNÁNÍ RPSN

12.1 Analýza bankovního spotřebitelského úvěru

Bankovní instituce je regulérní banka, která poskytuje svým klientům určité služby. Z pravidla má výhodnější podmínky, nižší úrokové sazby a poplatky.

V modelovém příkladu žádá klient o neúčelový úvěr 30.000 Kč s délkou splácení jeden rok ženatý bezdětný muž s čistým měsíčním příjmem 20.000 Kč, zaměstnaný na dobu neurčitou, zaměstnanou manželkou a bez dalších půjček. Pouze u GE Money Bank byla splatnost dva roky.

Banka klienty před podpisem smlouvy s veškerými parametry, včetně poplatků a sazeb, detailně seznamuje. Od června 2010 bude platit novelizovaný zákon, který již definuje vstupy pro výpočet RPSN přesněji, tudíž by se měla metodika jednotlivých bank sjednotit.

S ohledem na konkurenci uvádí banky v marketingové komunikaci nejnižší možné úrokové sazby a nejnižší hodnoty RPSN, tedy sazby „od“. Konkrétní úroková sazba je pak výsledkem individuálního posouzení každého klienta.

Mým úkolem je nasměrovat klienta, aby se uměl správně rozhodnout u které bankovní instituce, případně splátkové společnosti by si měl úvěr pořídit? Jakými pravidly a na co, by si měl klient dávat pozor při uzavírání spotřebitelského úvěru? Mezi porovnávané instituce jsem vybrala banky, které se vyznačují svou finanční náročností a četností klientů. Do splátkových společností jsem zařadila jedny z nejznámějších společností.

Tab. 3. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru [Zdroj: 22]

Banka	Poštovní spořitelna	mBank	Komerční banka	GE Money Bank
výše úvěru Kč/ splatnost	30.000 /1 rok	30.000 /1 rok	30.000 /1 rok	30.000 /2 roky
produkt	Neúčelový úvěr	mPůjčka	Perfektní půjčka	Expres půjčka
měsíční splátka Kč	2706	2763	2771	1511
celkem zaplatí Kč	33.422	33.456	33.252	39.116
zpracování úvěru Kč	350	300	0	500
vedení úvěru Kč	50	0	0	49
vedení účtu Kč	0	0	22	49
RPSN	22,73	21,83	19,49	26,83
úrok	14,9	16,59	14,9	18,9

Tab. 4. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru [Zdroj: 22]

Banka	Česká spořitelna	ČSOB	Raiffeisenbank
výše úvěru Kč/ splatnost	30.000 /1 rok	30.000 /1 rok	30.000 /1 rok
celkem zaplatí Kč	34.384	33.500	34.196
zpracování úvěru Kč	400	500	500
vedení účtu Kč	*	50	*
RPSN	24,53	19,17	24,3
úrok	*	15,1	16,4

*vedení účtu je zpoplatněno, avšak klient nemusí k čerpání úvěru vést účet u banky poskytující úvěr

12.2 Analýza nebankovní spotřebitelského úvěru

Nebankovní instituce v podstatě nabízejí takzvané půjčky bez registru. Jinými slovy, nebankovní instituce poskytne půjčku žadateli bez toho, aby kontrolovala registr dlužníků. Z pravidla ovšem bývají smluvní podmínky méně výhodné pro žadatele. Ve většině případů se lze setkat s vyšší úrokovou sazbou, poplatky a penále. Výše úrokové míry je rozdílná v závislosti na výši a době splacení půjčky. Nejlepším ukazatelem je sazba RPSN, ta vyjadřuje, kolik se opravdu zaplatí. V případě rychlých nebankovních půjček je tato sazba logicky vyšší. [20], [19]

Existují ovšem také i nebankovní instituce, které nabízejí podobné služby jako bankovní instituce, nicméně za odlišných podmínek. Někteří lidé se v minulosti mohli dostat do nepříjemné finanční situace, na základě které pak nebyli schopni splácet své závazky (půjčky, úvěry, leasing). Výsledným efektem byl poté záznam v registru dlužníků a neplatičů.

Pro modelování situace jsem připravila tabulku srovnávající výši RPSN jednotlivých nebankovních společností při stejné výši úvěru 50 000 Kč délkou splacení čtyři roky. Opět je žadatelem muž, který je ženatý bezdětný s čistým měsíčním příjmem 20.000 Kč, zaměstnaný na dobu neurčitou, zaměstnanou manželkou a bez dalších půjček. Pouze u společnosti Provident byla splatnost 55 týdnů.

Tab. 5. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru [Vlastní zpracování]

Název společnosti	Cofidis	Cetelem	Essox	Provident	Home Credit
výše úvěru Kč/ splatnost	50.000/ 4 roky	50.000/ 4 roky	50.000/ 4 roky	50.000/ 55 týdnů	50.000/ 4 roky
měsíční splátka Kč	1.545	1.476	1.881	6.400	1.669
celkem zaplatí Kč	74.160	70848	90.288	81.600	80.112
úrok (%)	19,48	16,47	*	*	17,69
RPSN (%)	24	19,89	38,59	215,73	21,5

Při výpočtu sazby RPSN dochází k určitým nesrovnalostem. Proto musíme mít při výběru úvěru na paměti, že výše deklarované sazby RPSN, tudíž všechny náklady spojené s pořízením úvěru, je individuální u každého klienta a banky i splátkové společnosti. Proto

pro zájemce o úvěr může nastat situace, že sazba RPSN je odlišná a praxe při výpočtu sazeb RPSN u jednotlivých bank může být matoucí.

RPSN by měla udávat skutečnou roční výši nákladů na pořízení půjčky. Započítává se do ní nejen samotný úrok, ale poplatky za vedení úvěrové konta, poplatek za vyřízení půjčky a další, které jsou u každé z bank individuální. Klient se skutečnou výši dozví teprve při vyřizování úvěru. Všechny instituce samozřejmě klienta před podpisem smlouvy s veškerými parametry, včetně poplatků a sazeb, detailně seznamují.

12.3 Výsledky analýzy

Po analýze lze jednoznačně tvrdit, že nejlépe obstála z hlediska výše roční procentuální sazby nákladů společnost Komerční Banka, která pro klienta, který potřebuje 30 000 Kč, nabízí nejzajímavější produkt. Další možností by mohla být Československá obchodní banka, která se drží v těsném závěsu za Komerční Bankou.

Tab. 6. Výsledky analýzy [Vlastní zpracování]

Výsledky analýzy	Název banky	Výše RPSN
1	Komerční banka	19,49
2	ČSOB	19,7
3	mBank	21,83
4	Poštovní Spořitelna	22,73
5	Raiffeisen Bank	24,3
6	Česká Spořitelna	24,53
7	GE Money Bank	26,83

Co se týká využití splátkové společnosti, vyšlo z analýzy najevo, že nejlépe obstála společnost Cetelem. A když by se mohlo na první pohled zdát, že ve srovnání s bankovní institucí se pohybuje RPSN na stejné úrovni, tudíž by mohly splátkové společnosti být rovnocenným partnerem v poskytování spotřebitelských úvěrů, musím tuto domněnku vyvrátit, protože musíme mít na paměti, že obecně platí, čím je delší splácení, tím by mělo být RPSN nižší, což se v Tab. 7. nepotvrdilo, tudíž lze snadně vyvodit, že využít splátkovou společnost není nejlepší řešení. Je důležité vědět, že při porovnání RPSN bychom měli kontrolovat, zda porovnáváme srovnatelné úvěry, tedy se stejnou výší, stejnou dobou splácení a stejnou periodou splátek. Každopádně se jistě na trhu vyskytuje takový produkt, který je schopen svými kvalitami i výší poplatků konkurovat bankám.

Tab. 7. Výsledky analýzy [Vlastní zpracování]

Výsledky analýzy	Název společnosti	Výše RPSN
1	Cetelem	19,89
2	Home Credit	21,5
3	Cofidis	24
4	Essox	38,59
5	Provident	215,73

V další tabulce (Tab. 8.) je patrný rozdíl mezi výší úrokové sazby a výší roční procentuální sazby nákladů, v některých případech je opravdu velký, mnohdy dosahuje až 8 %. Největšího navýšení úrokové sazby nabývá Spotřebitelský úvěr od GE Money Banky a Raiffeisen Bank, což se dalo již předpokládat z vysoké sazby RPSN. Jako nejlepší opět vyšla Komerční banka.

Tab. 8. Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN [Vlastní zpracování]

Název banky	Úroková sazba	Výše RPSN	Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
Komerční banka	14,9	19,49	4,59
ČSOB	15,1	19,7	4,6
mBank	16,59	21,83	5,24
Poštovní Spořitelna	14,9	22,73	7,83
Raiffeisen Bank	16,4	24,3	7,9
Česká Spořitelna	*	24,53	*
GE Money Bank	18,9	26,83	7,93

Tab. 9. Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN [Vlastní zpracování]

Název společnosti	Úroková sazba	Výše RPSN	Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
Cetelem	16,47	19,89	3,42
Home Credit	17,69	21,5	3,81
Cofidis	19,48	24	4,52
Essox	*	38,59	*
Provident	*	215,73	*

12.4 Doporučení klientovi

Jednoznačnou a největší výhodou spotřebitelského úvěru je okamžité uspokojení současných potřeb bez nutnosti dlouhodobě spořit. Jde tedy o rozdělení jednorázové platby na několik menších částí. Ale spotřebitelský úvěr má i své nevýhody, kterými jsou:

- zaplatíme více než si půjčíme (půjčená částka + úrok)
- většinou musíme prokázat pravidelný příjem a jeho výši
- vyřízení trvá delší dobu
- banky obvykle vyžadují spoustu různých potvrzení a dokladů
- někdy si musíme sehnat ručitele, nebo se zaručit jiným majetkem

Klient by si měl uvědomit, že úvěr od splátkové společnosti bývá daleko dražší než v bance. Úrokové sazby jsou v některých společnostech i dvojnásobné oproti bankám. Není výjimkou, že se sazby pohybují nad dvaceti procenty ročně. Po započtení všech poplatků tak RPSN může v konkrétním případě vyjít i mezi 40 – 50 procenty.

Mezi velké výhody u splátkových společností ale patří, že půjčují i nižší částky, všechny velké splátkové společnosti mají minimální výši úvěru stanovenou na 3 000 Kč a hlavně konkurují bankám jednoduchostí a rychlostí vyřízení úvěru. Nevýhodou splátkového prodeje je nutnost mít alespoň část hotovosti na první navýšenou splátku – akontaci.. Avšak dnes není výjimkou, že v rámci reklamní kampaně některé společnosti nabízejí nákup i s nulovou akontací.

Rozdíl mezi půjčkou od splátkové společnosti a od banky je znát ještě v jedné oblasti. Splátkové společnosti jsou výrazně přísnější vůči klientům, kteří své dluhy nesplácejí.

Díky menší byrokracii je vymáhání peněz rychlejší a důslednější. Pokud klient nesplácí, rozbíhá se složitý proces, který začíná telefonickým upozorněním a končí předáním dluhu k soudnímu vymáhání a následnou exekucí. Lidé se díky neplacení dostanou do databáze problematických klientů, který si vytváří splátkové společnosti a to znamená, že úvěr už takovému klientu neposkytne. [17]

Úvěry nabízené v nebankovním sektoru mají na našem finančním trhu své pevné místo. Využití krátkodobých vysoce úročených půjček, které některé nebankovní společnosti nabízejí, je však jen velice neefektivním a drahým řešením přechodné potřeby finančních prostředků, které lze téměř vždy řešit lepším způsobem, protože není dozorován, tedy produkty, které jsou těmito institucemi nabízeny jsou často neprověřené a mohou i kolidovat se zákonem. Jedná se o velmi složitý a nepřehledný trh. Proto je velmi důležité být velmi obezřetný. [21]

- Pokud je smlouva kvalitní, je opravdu uzavření půjčky velmi triviální a bezpečné. Jde o okamžité vyřízení všech náležitostí a často jsou ihned i předány peníze. Tudíž je tento segment vhodnější pro ten typ lidí, kteří potřebují peníze co možná nejrychleji bez zbytečné administrativy. Obvykle stačí doklady totožnosti a smlouvu je možné podepsat. U vyšších částek pak i v těchto institucích požadují doložení příjmů či jinou garanci. [21]
- U nebankovního sektoru je však velmi důležité pečlivě číst smlouvy, aby klient nebyl následně překvapen. Je sice lákavé, že daný úrok je pouhých 5 procent, avšak skutečnost může být podstatně jiná. Jedině pečlivé čtení smluv i obchodních podmínek zajistí dostatečnou informovanost klienta a ten se tím pádem vyhne případným problémům, které mohou nastat. Právě nebankovní sektor je totiž velmi náchylný na různé triky a podvody, které některé instituce používají. Avšak při znalosti smlouvy následně nemůže nic překvapit. [21]
- Na druhou stranu je nutné správně pochopit všechny údaje. Úrok, který instituce uvádí nám sice říká o kolik bude ročně navýšena jistina, tedy daná půjčka, avšak nic neříká o tom, kolik navíc skutečně dlužník zaplatí. Od toho je hodnota RPSN. Roční procentuální sazba nákladů je právě ten ukazatel, který by měl každý potenciální žadatel o půjčku sledovat. Jelikož úrok pouhých pár procent může znamenat sazbu RPSN 20% a třeba úrok 10% může korespondovat s 13% RPSN. A zde je jasně vidět, že právě sazba RPSN je rozhodující. RPSN totiž přesně a

skutečně uvádí o kolik procent se daná půjčka ročně navýší i o různé poplatky. Do roční procentuální sazby nákladů se totiž zahrnuje vše co bance či jiné instituci zaplatíte.

Takže je velmi důležité při výběru půjčky nesledovat pouze úrok ale především RPSN. U RPSN je problém v tom, že porovnatelné jsou pouze úvěry ve stejné výši, na stejně dlouhou dobu. Už i týdenní splátky RPSN navýší. Daleko užitečnější je vynásobit měsíční splátky s jejich počtem (včetně poplatků). Obecně platí, že čím delší je splácení, tím bude RPSN nižší, pokud se bere úvěr na krátkou dobu, pár dní, bude RPSN velmi vysoké a neznámá to, že zaplatím o tolik navíc. Je však potřeba upozornit, že uváděné úroky a RPSN jsou tzv. minimální "OD" sazby. Ve skutečnosti pak RPSN, kterou vám finanční instituce nabídne, může dosáhnout až dvojnásobných hodnot. Výši úrokových sazeb však můžeme porovnávat jen velmi zřetelně.

Dále je potřeba mít na paměti, že se spotřebitelským úvěrem jsou spojeny i další náklady. Poplatek je již za samotné schválení úvěru. Výše tohoto poplatku se odvíjí od výše úvěru, banky si účtují 0,2 % až 1 %. Další peníze si klient musí připravit na poplatky za vedení úvěrového účtu.

Řada lidí, která s žádostí o úvěr v bance neuspěje se poté obrátí na některou nebankovní instituci. Ty často půjčují za podstatně volnějších podmínek než banky, ovšem také za podstatně vyšší úrok. To, že tempo zadlužování českých domácností se neustále zvyšuje, je sice nezpochybnitelný fakt. Ovšem vzhledem k tomu, že roste z nízkých čísel je celková zadluženost českých domácností ve srovnání se západem stále nízká. Navíc má její struktura, kdy téměř tři čtvrtiny všech poskytnutých úvěrů tvoří úvěry na bydlení, evidentně zdravý základ. [23]

13 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo usnadnění orientace na trhu spotřebitelských úvěrů a srovnání jednotlivých nabídek finančních institucí a napomoci zájemci o úvěr s hlavními kritérii pořízení spotřebitelského úvěru. Vývoj stavu úvěrů poskytnutých podnikům a domácnostem zpomalil a koncem roku 2009 dosáhl nejnižších hodnot od roku 2005. Na to reagovaly hlavně banky obezřetnějším přístupem. Poptávka po úvěrech je stále nízká a dá se předpokládat, že v roce 2010 se situace příliš nezlepší. Jedinou útěchou je alespoň zájem obyvatel o úvěry na bydlení.

Mezi mnou vybrané bankovní a nebankovní finanční instituce byly Komerční banka, Česká spořitelna, ČSOB, GE Money Bank, Raiffeisen Bank, Unicredit Bank, Poštovní spořitelna, Cetelem, Home Credit, Cofidis, Essox a Provident. Tyto společnosti jsem se pokusila srovnat podle vybraného klíče, kterým byl neúčelový spotřebitelský úvěr ve výši 30 000 Kč a 50 000Kč a dobou splatnosti 12 měsíců a 48 měsíců.

Po provedených analýzách bankovních institucí lze říci, že nejlépe obstála z hlediska výše roční procentuální sazby nákladů Komerční banka, která pro klienta nejzajímavější nabídku. Mezi nebankovními institucemi obstála nejlépe společnost Cetelem. A i když dosáhla velmi podobných hodnot RPSN jako Komerční banka, je důležité mít na paměti, že při porovnání RPSN bychom měli kontrolovat, zda porovnáváme srovnatelné úvěry, tedy se stejnou výší, stejnou dobou splácení a stejnou periodou splátek. Proto nedoporučuji využít krátkodobých vysoce úročených půjček nebankovních institucí, je to velice neefektivní a drahé řešení pro přechodné potřeby finančních prostředků.

Úvěry nabízené v nebankovním sektoru mají jistě na našem finančním trhu své pevné místo a najdou se i takové společnosti, které mohou konkurovat bankám. Proto je důležité znát základní pravidla při výběru finanční instituce poskytující spotřebitelský úvěr a to, že pokud se klient rozhoduje, neměla být úroková sazba jeho prvotním hlediskem. Tento údaj je velmi zkreslený, protože do něj nejsou započítány další náklady, které s poskytnutím úvěru souvisejí, jako jsou poplatky za měsíční vedení úvěrového účtu nebo poplatek za uzavření úvěrové smlouvy. Taky je statisticky dokázáno, že tato sazba je ve skutečnosti mnohdy nižší až o 4 % než skučené RPSN. Dalším kritériem je, aby klient neporovnával výši měsíčních splátek, protože do těchto splátek nemusí poskytovatelé úvěrů započítat všechny poplatky. A je-li nabízená měsíční splátka oproti konkurenci velmi nízká, může jít pouze o reklamní trik. Pro klienta by vždy měl být směrodatný ukazatel roční procentuální

sazba nákladů. Tato sazba vypovídá o tom, jak je spotřebitelský úvěr drahý, tedy kolik procent z půjčené částky dlužník skutečně za rok zaplatí. Pokud RPSN v reklamě či jiné nabídce chybí, poskytovatel spotřebitelského úvěru tím porušuje zákon a dochází ke klamání spotřebitele.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**MONOGRAFIE**

- [1] DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [2] ŠENKEŘÍKOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví I*. 4. aktualiz. vyd. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2005. 202 s. ISBN 80-86754-53-7.
- [3] JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha : Praga Publishing, 2004. 744 s. ISBN 80-247-0769-1.
- [4] KAŠPAROVSKÁ, Vlasta a kol. *Řízení obchodních bank : vybrané kapitoly*. Praha : C.H. Beck, 2006. 339 s. ISBN 80-7179-381-7.
- [5] KRÁL', Miloš. *Bankovníctví I*. 5. vyd. Zlín : UTB, 2006. 216 s. ISBN 80-7318-42-7.
- [6] MEJSTRÍK, Michal, PEČENÁ, Magda, TEPLÝ, Petr. *Základní principy bankovníctví / Basic Principles of Banking*. Praha : Karolinum, 2008. 628 s. ISBN 978-80-246-1500-4.
- [7] REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. vyd. Praha : Management Press, 2002. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.
- [8] POLIDAR, V. *Management bank a bankovních obchodů*. 2. upr. Vyd. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-861119-11-4.
- [9] POLIDAR, V. *Management úvěrových obchodů a bank*. 2. upr. Vyd. Praha: ECONOMIA, a. s., 1992. ISBN 80-85378-03-5
- [10] POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [11] *Pavel Kohout* [online]. 2007 [cit. 2010-05-09]. Dostupný z WWW: <<http://pavelkohout.blogspot.com/>>.
- [12] *ČNB: Měnově politické nástroje* [online]. 2003-2009 [cit. 2009-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2006/download/v_2006_03_20206610.pdf>.
- [13] *Sophia Finance: Úrokové sazby* [online]. 2006 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <http://www.sophia.cz/urokove_sazby/>.
- [14] *Česká obchodní inspekce: Spotřebitelské úvěry* [online]. 2010 [cit. 2010-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.coi.cz/cs/qanda/spotrebitelske-uvery.html>>.
- [15] *Finance: Monetární politika, nástroj centrální banky* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/183999-monetarni-politika-nastroj-centralni-banky/>>.
- [16] *mpo: Základní předpisy v oblasti ochrany spotřebitele* [online]. 2006 [cit. 2010-03-30]. Dostupný z WWW: <zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. >.
- [17] *Mešec: Je lepší půjčit si u banky, nebo u splátkové společnosti* [online]. 2010 [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/je-lepsi-pujcit-si-u-banky-nebo-u-splatkove-spolecnosti/>>.
- [18] *Investujeme: Zákon o spotřebitelském úvěru* [online]. 2010 [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://investujeme.cz/clanky/zakon-o-spotrebitelskem-uveru-nesplnene-nadeje/>>.
- [19] *Půjčky, úvěry, hypotéky* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.pujcky-uvery-hypoteky.cz/>>.
- [20] *Půjčky bez registru* [online]. 2009 [cit. 2010-05-010]. Dostupný z WWW: <<http://pujcky-bez-registru.org/varianty-pujcek>>.
- [21] *TRHzin* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.trhzin.cz/clanky/pujcky-nebankovni-sektor>>.
- [22] *Finanční noviny* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/uvadena-rpsn-je-u-vetsiny-bank-zavadejici/459663>>.

- [23] *Na dluh: Nebankovní půjčky* [online]. 2010 [cit. 2010-05-010]. Dostupný z WWW: <<http://www.nadluh.ic.cz/index.php?p=3>>.
- [24] *ČNB: Měnová politika* [online]. 2010 [cit. 2010-05-08]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_I/download/zoi_I_2010.pdf>.
- [25] *Kurzy: Makroekonomika* [online]. 2010 [cit. 2010-05-08]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.kurzy.cz/213884-ecb-v-breznu-ponechala-urokove-sazby-beze-zmeny-na-1-00-pct/>>.
- [26] *Wikipedia : Kreditní karty* [online]. 2010 [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kreditn%C3%AD_karta>.
- [27] *Česká leasingová a finanční asociace : Spotřebitelské úvěry* [online]. 2003-2009 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.clfa.cz/index.php?textID=48>>.
- [28] *Finance : V čem spočívá podstata splátkového prodeje?* [online]. 2000-2009 [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/informace/splatkovy-prodej/co-to-je/>>.
- [29] *Finance : Výhody a nevýhody spotřebitelského úvěru, půjčky* [online]. 2000-2009 [cit. 2010-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.finance.cz/uvery-apujcky/informace/spotrebitelske-uvery/vyhody-a-nevyhody/>>.
- [30] *Wikipedia: Leasing* [online]. 2010 [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Leasing>>.
- [31] *Management a marketing: Směnečné úvěry* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://managment-marketing.studentske.eu/2008/07/smnenvry.html>>.
- [32] *Peníze: RPSN, úroková sazba a koeficient navýšení aneb jak vybrat nejvýhodnější úvěr* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.penize.cz/18017-rpsn-urokova-sazba-a-koeficient-navyseni-aneb-jak-vybrat-nejvyhodnejsi-uver>>.
- [33] *Zelená půjčka* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.zelena-pujcka.cz/uverova-kalkulacka-pro-vypocet-rpsn/>>.
- [34] *Ceed: Způsoby úročení úvěrů* [online]. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupný z WWW: <http://www.ceed.cz/bankovnictvi/744zpusoby_uroceni_uveru.htm>.
- [35] *Česká obchodní inspekce: Spotřebitelské úvěry* [online]. 2008 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.coi.cz/cs/qanda/spotrebitelske-uvery.html>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČNB	České národní banka
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČSOB	Československá obchodní banka
Např.	Například
Resp.	Respektive
RPSN	Roční procentuální sazba nákladů
USD	Americký dolar
ECB	Evropská centrální banka

SEZNAM GRAFŮ A OBRÁZKŮ

<i>Graf 1. 2T repo sazba</i>	43
<i>Graf 2. Diskontní sazba</i>	44
<i>Graf 3. Lombardní sazba</i>	45
<i>Graf 4. Vývoj úrokových sazeb ČNB</i>	45
<i>Graf 5. Tržní úrokové sazby na peněžním trhu v %</i>	46
<i>Graf 6. Úvěry nefinančním podnikům a domácnostem</i>	48
<i>Graf 7. Nové úvěry nefinančním podnikům a domácnostem</i>	49
<i>Graf 8. Úvěry se selháním</i>	51

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Struktura úvěrů. ....</i>	49
<i>Tab. 2. Přehled RPSN, koeficient navýšení, úroková míra.....</i>	56
<i>Tab. 3. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru.....</i>	60
<i>Tab. 4. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru.....</i>	60
<i>Tab. 5. Přehled nákladů spojených s čerpáním úvěru.....</i>	61
<i>Tab. 6. Výsledky analýzy.....</i>	62
<i>Tab. 7. Výsledky analýzy.....</i>	63
<i>Tab. 8. Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN.....</i>	63
<i>Tab. 9. Rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN.....</i>	64

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Celkový přehled počtu subjektů na bankovním trhu

Příloha PII: Seznam bank v ČR

Příloha PI: Celkový přehled počtu subjektů na bankovním trhu

Celkový přehled počtu subjektů ke dni 03.05.2010	
Stav k 03.05.2010, uspořádáno podle typů subjektů (bez hierarchií):	
Skupina	Počet subjektů ve skupině
Regulované a související subjekty	
Banky a pobočky zahraničních bank	39
Družstevní záložny	16
Penzijní fondy	10
Obchodníci s CP a pobočky zahraničního obchodníka s CP	55
Obchodníci s CP provádějící systematickou internalizaci	0
Osoby oprávněné k vedení samostatné evidence investičních nástrojů	371
Investiční společnosti	23
Investiční společnosti, které vykonávají činnost portfolio management	6
Investiční fondy	28
Podílové fondy	145
Pojišťovny a pobočky zahraničních pojišťoven	53
Zajišťovny	1
Organizátor regulovaného trhu	3
Centrální depozitář	1
Vypořádací systémy	3
Středisko cenných papírů	1
Platební instituce	0
Instituce elektronických peněz	0
Registrované a zapsané subjekty	
Emitenti kótovaných CP	67
Investiční zprostředkovatelé	9 057
Odpovědní pojistní matematici	50
Nebankovní devizová místa	833
Obchodní společnosti a fyzické osoby zapsané na vlastní žádost jako kvalifikovaní investoři	0
Nucení správci (pro OCP, IS, IF, ORT, PVS, CD)	87
Nucení správci (pro tuzemské pojišťovny a tuzemské zajišťovny)	11
Likvidátoři (pro IS nebo IF)	87
Likvidátoři (pro tuzemské pojišťovny a tuzemské zajišťovny)	12
Ratingové agentury podle § 193 ZPKT	1
Vázaní zástupci	9 826
Zastoupení zahraniční banky	25
Obchodní zástupci	0
Vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu	55

Poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu	6
Přeshraniční služby	
Zahraníční finanční nebo úvěrové instituce a pobočky zahraničních finančních nebo úvěrových institucí poskytující přeshraniční služby v ČR	282
Zahraníční pojišťovny a pobočky pojišťoven poskytující přeshraniční služby v ČR	627
Zahraníční investiční společnosti poskytující přeshraniční služby v ČR	50
Zahraníční obchodníci s CP poskytující přeshraniční služby v ČR (bez bank)	1 082
Zahraníční standardní fondy veřejně nabízející CP v ČR	1 399
Zahraníční speciální fondy veřejně nabízející CP v ČR	27

Zdroj: ČNB

Příloha PII: Seznam bank v ČR

Banky a pobočky zahraničních bank (k 03.05.2010)

číslo	Název instituce nebo označení osoby
1	AXA Bank Europe, organizační složka
2	Banco Popolare Česká republika, a.s.
3	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V. Prague Branch, organizační složka
4	BRE Bank S.A., organizační složka podniku
5	Citibank Europe plc, organizační složka
6	COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
7	Crédit Agricole Corporate and Investment Bank S.A. Prague, organizační složka
8	Česká exportní banka, a.s.
9	Česká spořitelna, a.s.
10	Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
11	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
12	Československá obchodní banka, a. s.
13	Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
14	Evropsko-ruská banka, a.s.
15	Fortis Bank SA/NV, pobočka Česká republika
16	GE Money Bank, a.s.
17	HSBC Bank plc - pobočka Praha
18	Hypoteční banka, a.s.
19	ING Bank N.V.
20	J & T BANKA, a.s.
21	Komerční banka, a.s.
22	LBBW Bank CZ a.s.
23	Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.
24	Oberbank AG pobočka Česká republika
25	Poštová banka, a.s., pobočka Česká republika
26	PPF banka a.s.
27	PRIVAT BANK AG der Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, pobočka Česká republika
28	Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
29	Raiffeisenbank a.s.
30	Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
31	Saxo Bank A/S, organizační složka
32	Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
33	The Royal Bank of Scotland N.V.
34	UniCredit Bank Czech Republic, a.s.
35	Volksbank CZ, a.s.
36	Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha; zkráceně: VUB, a.s., pobočka Praha
37	Waldviertler Sparkasse von 1842 AG
38	Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.
39	Wüstenrot hypoteční banka a.s.

Zdroj: ČNB